

# Diagnostika školního klimatu na církevním gymnáziu z pohledu žáků

Ing. Alena Chytilová

---

Bakalářská práce  
2015



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2014/2015

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Ing. Alena Chytilová  
Osobní číslo: H130337  
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice  
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů pro SŠ  
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Diagnostika školního klimatu na církevním gymnáziu  
z pohledu žáků

Zásady pro vypracování:

**Zpracování rešerše a studium odborné literatury.**

**Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti evaluace a autoevaluace školy, klimatu školy a možností jeho diagnostiky z pohledu žáků.**

**Příprava projektu výzkumné části bakalářské práce.**

**Realizace kvantitativního výzkumu s využitím dotazníku.**

**Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.**

**Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi:**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**ČAPEK, Robert.** Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.

**GRECMANOVÁ, Helena.** Klima školy. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-010-3.

**CHRÁSKA, Miroslav.** Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

**KAŠPÁRKOVÁ, Jana.** Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu: konstrukce a aplikace v praxi. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1852-0.

**LAŠEK, Jan.** Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-980-9.

**PETLÁK, Erich.** Klíma školy a klíma triedy. Bratislava: Iris, c2006. ISBN 80-89018-97-1.

Vedoucí bakalářské práce:

**Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.**

Ústav školní pedagogiky

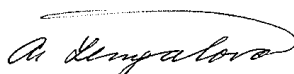
Datum zadání bakalářské práce:

**28. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce:

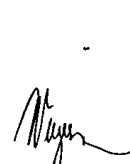
**30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 28. ledna 2015



doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.  
děkanka





doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.  
ředitelka ústavu

## PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

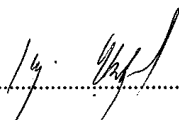
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 27. 2. 2015

.....  


*1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:*

*(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.*

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

## **ABSTRAKT**

Předmětem bakalářské práce je vymezení školního klimatu, jako pojmového fenoménu několika posledních let. Součástí je deskripce základních pojmů, které jsou v této problematice nejčastěji používány. Práce se letmo dotýká problematiky třídního klimatu a klimatu učitelského sboru. Zabývá se možnostmi diagnostiky klimatu. Zahrnuje nejen teoretické poznatky, ale také praktickou zkušenost v podobě provedeného výzkumu na konkrétní střední škole, jehož výsledkem je komparace školního klimatu na nižším a vyšším stupni. Část práce je věnována představení této školy. Je zde zahrnuta zpětná vazba v podobě jejího hodnocení.

Klíčová slova:

Prostředí, školní klima, třídní klima, student, učitel

## **ABSTRACT**

The subject of this thesis is the definition of school climate, as a conceptual phenomenon of the last few years. Includes a description of the basic concepts that are used most frequently on this issue. It touches the issue of class climate and climate of the teaching staff. It deals with the possibilities of diagnostics climate. It includes not only theoretical knowledge but also practical experience in the form of the research on specific high school, the result of which is a comparison of the school climate at lower and higher stage. Part of the work is devoted to the presentation of this school. There is also included feedback in the form of evaluation.

Keywords:

Ambience, school climate, classroom climate, student, teacher

## PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí práci Mgr. Iloně Kočvarové, PhD. Za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji řediteli a zástupci řediteli Střední školy podnikání a obchodu Mgr. Křupkovi a Ing. Moudrému za poskytnutý prostor při mé prvotní pedagogické činnosti a za odborný dohled. Děkuji mé rodině za podporu při mém studiu.

***Motto:** „Neusilujte o to, abyste byli dokonalí.*

*Neusilujte dokonce ani o to, abyste byli dobří.*

*Usilujte jen o to, abyste dnes byli lepší, než jste byli včera.“*

*Petr Piřha*

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

## OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>9</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>11</b>
<b>1 ŠKOLA A ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ</b> .....	<b>12</b>
1.1 ŠKOLNÍ KLIMA.....	13
1.1.1 Školní klima z pohledu studentů.....	14
1.1.2 Školní klima z pohledu pedagogů.....	14
1.1.3 Školní klima z pohledu rodičů.....	15
1.1.4 Změny školního klimatu.....	16
1.2 KLIMA TŘÍDY.....	18
1.3 KLIMA UČITELSKÉHO SBORU.....	19
<b>2 MOŽNOSTI DIAGNOSTIKY ŠKOLNÍHO KLIMATU</b> .....	<b>21</b>
2.1 SOCIOMETRIE.....	22
2.2 POZOROVÁNÍ.....	23
2.3 SKUPINOVÝ ROZHOVOR.....	24
2.4 ANKETA.....	24
2.5 SWOT ANALÝZA.....	25
2.6 PARETŮV DIAGRAM, 5 X PROČ A FISHBONE.....	25
<b>3 DIMENZE KLIMATU</b> .....	<b>26</b>
<b>4 TYPY KLIMATU</b> .....	<b>28</b>
<b>5 CYRILOMETODĚJSKÉ GYMNÁZIUM A MATEŘSKÁ ŠKOLA V PROSTĚJOVĚ</b> .....	<b>31</b>
5.1 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM „DOOPRAVDY“.....	33
5.2 PREVENTIVNÍ PROGRAM „ŽÍT NAPLNO!“.....	34
5.3 HODNOCENÍ ČŠI A AUTOEVALUACE.....	35
5.4 SHRNUÍ.....	36
<b>II PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....	<b>38</b>
<b>6 PROJEKT VÝZKUMU ŠKOLNÍHO KLIMATU</b> .....	<b>39</b>
6.1 CÍL VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A PROBLÉMY.....	39
6.2 METODA SBĚRU DAT.....	41
6.3 VLASTNÍ ŠETŘENÍ.....	42
6.4 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	47
6.5 SHRNUÍ.....	54
<b>ZÁVĚR</b> .....	<b>55</b>
<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY</b> .....	<b>56</b>
<b>SEZNAM OBRÁZKŮ</b> .....	<b>58</b>
<b>SEZNAM TABULEK</b> .....	<b>59</b>
<b>SEZNAM PŘÍLOH</b> .....	<b>60</b>



## ÚVOD

Při psaní této práce jsem se vrátila o několik let zpátky, a to do doby, kdy jsem byla studentkou. Bylo to v době raně postsocialistické, kdy nadšení ze znovuzískané svobody vnikalo do všech oblastí. Jednou z nich bylo také školství. Jako studentka jsem tuto přeměnu tolik nevnímala, avšak z dnešního pohledu a díky nabytým zkušenostem se na všechno dívám jinýma očima. Starý koncept, který školství po desetiletí drželo, je pryč a nová, moderní tvář je stále více zdokonalovaná. A to se týká také školního klimatu a prostředí.

Sousloví školní klima, nebo také duch školy, je v poslední době často používáno v souvislosti s evaluací školy jako celku. Nejčastějšími a nejkritičtějšími v tomto směru jsou samozřejmě studenti. Jejich postavení se v průběhu let rovněž radikálně posunulo. Jestliže se dříve báli otevřeně vystoupit a říct svůj, byť negativní, názor, dnes jej prohlašují naprosto bez obav. A to je dobře. Druhou stranou mince zůstává, že co se dříve zdálo jako absolutně převratné, dnes berou studenti jako samozřejmost, automaticky přijímají všechno, na čem pracovali pedagogové a školští pracovníci dlouhá léta.

Ve své práci jsem se věnovala konkrétnímu gymnáziu, které si, dle mého názoru, zaslouží velký obdiv. Nejen, že je jeho jméno v odborných kruzích vyslovováno s respektem, ale také celková edukační idea jde až za hranici tradičního školství. Jeho úspěchy jsou prokazatelné ve srovnání s ostatními školami. Tato škola dokáže do víru života vypustit bytosti, které se v něm zcela jistě neztratí, bytosti, které ve své touze jít za vzděláním pokračují i nadále a nezakrní dosažením jistého minima. Ukazatelem kvality je bezesporu nadšení a loajalita se školou ať už ze strany studentů, tak i ze strany pedagogů a rodičů.

V rámci svých možností jsem se v krátké exkurzi spustila do „hlubin študákovy duše“ ve snaze vydobýt z ní naprosto vyčerpávající odpovědi na položené otázky, které by byly dostatečně vypovídající o hodnotách, které jsou mu blízké, které sdílí. Takovéto informace jsou o to cennější, neboť respondent je osoba zjevně nezatížená komerčním světem a osobním profitem.

Snaha posoudit a vyvodit závěry ze zjištěných skutečností mě donutila začít od nejmenší možné jednotky, tedy od třídního kolektivu. Je třeba si uvědomit, že i tato malá sociální skupina má svůj vnitřní život, který přesně zapadá do celostního mechanismu školního prostředí. Každý je solitér s určitým posláním a přitom součástí něčeho velkého. Něčeho, co mu ve výsledném efektu poskytuje ochranu, zázemí a podporu v jeho konání.

V několika stranách této práce nelze laikům a nezúčastněným vysvětlit důležitost kvality školního klimatu, to přenechám na jejich vlastní iniciativě a samostudiu. Snahou je poukázat na určité faktory, které hrají významnou roli jako proměnné a jejichž vznik a vývoj pramení již od jednotlivce.

Tato práce se nezabývá otázkou, co je škola, ale jaká je škola, jaké vyzařuje osobní fluidum na ty, kteří zde mohou pobývat a také na ty, kteří ji sledují, byť jen z povzdálí. Mou snahou je dementovat všeobecný názor na školu, jako na instituci nepřátelskou, kde se student nedokáže dostatečně a zorientovat ve svém prostoru a v čase, který je mu dán. Snažím se laiky i zainteresované naladit na stejnou strunu, a utvrdit je v přesvědčení, že každá škola může být prostředím přátelským s příjemnou atmosférou.

## **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## 1 ŠKOLA A ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

První kapitola této práce se lehce dotýká základních pojmů, které jsou pojmovým východiskem pro další zpracování, a to prostředím, školním prostředím a atmosférou (Petlák, 2006, s. 28). Větší pozornost je v první podkapitole věnována školnímu klimatu a základním teoretickým pilířům, které daly základ dnešnímu pojetí. Dále pak je zde prezentováno školní klima z pohledu studentů, pedagogů a rodičů. Poslední dílčí kapitola je věnována možnostem změny školního klimatu.

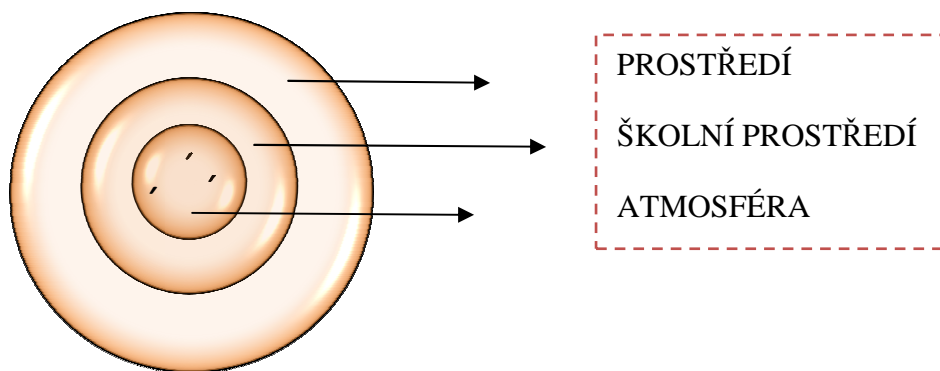
V kapitole klima třídy je popsán třídní kolektiv, jeho vymezení, dále pak vztahové varianty a faktory, které na něj působí. Stejným způsobem je zpracovaná kapitolka klima učitelského sboru.

Prostředí obecně je chápáno jako něco, co nás obklopuje. Stává se součástí našeho života, ovlivňuje nás. Vydává podněty, na které jsme schopni reagovat, každý po svém. Člověk je tyto vlivy schopen vnímat a vyhodnocovat, dělat z nich závěry a vyvozovat důsledky.

Kromě domácího prostředí existujeme nejčastěji v prostředí školním a pracovním. V této práci je pohled zúžen pouze na prostředí školy. Je spočítáno, že ve školní budově a jejím okolí stráví lidé při šestihodinovém denním vyučování průměrně 120 hodin za měsíc, za deset měsíců cca 1 200 hodin, a tak by se mohlo pokračovat dále až k vyčíslení celkového času v rámci celé školní docházky v délce trvání třinácti let. Jedná se tedy o dlouhodobou záležitost.

O školním prostředí hovoříme tedy v citově neutrálním zbarvení bez jakéhokoliv subjektivního zaměření. Jde jednoznačně o popis daných skutečností, které člověka obklopují na jeho cestě složitým labyrintem poznání. Pohybujeme se na tenké hranici ve specifikaci a vymezení tohoto fenoménu, neboť je jen velmi malá hranice k tomu, abychom přešli od prostředí ke klimatu (Grecmanová, 2008, s. 9).

Třetím, a posledním pojmem, se kterým bychom měli pracovat, je atmosféra. Tento termín je častěji skloňován v souvislosti s třídním kolektivem. Atmosféra je bezesporu jev krátkodobý, založený na přirozených, spontánních změnách, které probíhají při každodenní interakci všech aktérů školního prostředí. Následuje grafické znázornění všech třech výše popsaných termínů (Lašek, 2001).



Obr. 1. Vzájemná souvislost prostředí, klimatu a atmosféry

Zdroj: Lašek, 2001, s. 41.

## 1.1 Školní klima

Pohlédněme na klima jako na fenomén, který sám o sobě vnáší jakousi přidanou hodnotu v podobě kvality a přínosu pro člověka. Dalo by se říci, že klima je lépe vnímatelné než samotné prostředí. Klima nás pocitově nabíjí.

Školu vnímáme jako vlastní svět ve světě, a každý jinak. Někdo jako budovu, druhý jako pracoviště či organizaci, která má své povinnosti, a která vystupuje navenek jako formální instituce. Lze tedy dovodit, že školní klima má multidimenzionální charakter. Pro všechny, oblasti, které jsou v předchozí větě taxativně vyjmenovány, existuje vlastní klima. Odborná literatura se věnuje tzv. teoriím klimatu školy. Základní teorie a jejich osobnosti jsou uvedeny v následujícím textu (Grecmanová, 2008, s. 36-42).

Sociálně teoretický přístup (Fenda) vidí školní klima jako veškerou činnost, která je zde vykonávaná ovšem ovlivněná podmínkami. Je pro to, aby byl učitel dán prostor pro tvorbu vlastních cílů, z toho pak vyplývá podpora samostatnosti při zachování legislativního rámce.

Komunikačně teoretický koncept (Oswald) pojímá klima jako neustálou interakci, která probíhá jak mezi jednotlivci, tak mezi jednotlivcem a skupinou či skupinami navzájem. Každý aktér má určitou roli a plní svou funkci. Na rozdíl od předchozího pojetí, pak toto pracuje s myšlenkou, že ne primárně učitel, ale hlavně každý jedinec ovlivňuje školní klima. Každá role je stejně důležitá a je nezastupitelná. I přesto je třeba zdůraznit, že ačkoli se typické role opakují ve všech školách stejně, nelze v žádném případě říci, že i klima by tudíž bylo stejné.

Celostní pojetí (Bessoth) je ve své podstatě rozšířením obou předchozích koncepcí o klima ekologické a demografické. Ekologické zahrnuje objektivní charakteristiku prostředí a demografické se týká personálního obsazení a interpersonálních vztahů. Tento koncept lze charakterizovat jako tzv. image školy.

### **1.1.1 Školní klima z pohledu studentů**

Tato bakalářská práce je, zejména v praktické části, věnovaná školnímu klimatu z pohledu studentů. Abychom se k této problematice dostali, je třeba se nejprve věnovat třídnímu klimatu. Toto klima funguje jako transfer mezi školou jako organizací a studentem jako jednotlivou osobou. Školnímu klimatu bude věnována další stať. Jestliže je tedy vytvořeno v rámci školy určité sociální klima, pak se každý student vůči tomuto systému vymezuje. Děje se tak ve snaze vytvořit vazby mezi ním a okolními subjekty. Tak vznikne vzájemná pozitivní závislost.

Školní klima studenti hodnotí z více hledisek. Věnují pozornost chování a vystupování učitelů, jejich pedagogickým schopnostem, odpovídají na otázku, zda jsou v hledáčku zájmu pedagogických pracovníků, či tito k nim přistupují laxe a zda jsou jejich názory a jejich osobnost respektovány. Studenti se zamýšlejí nad vedením školy a jeho vystupováním vůči okolí, nad svou náklonností ke konkrétní škole. Dále zjišťují, zda je ve škole kladen důraz na nadměrné institucionální postavení, zejména ve stanovených pravidlech a jejich dodržování, zda je škola vedena autoritativním způsobem, či více tíhne k demokratickému přístupu. V rámci toho všeho je rovněž věnovaná pozornost třídnímu kolektivu, zda se studenti setkávají také mimo školu, zda není třída příliš fragmentovaná nebo jak to vypadá během vyučování. V neposlední řadě studenti posuzují školní budovu, přílehlé prostory, toalety a tělocvičnu, čili všechno, co působí na jejich pohodu a bezpečí v průběhu školní docházky (Krejčová, 2011).

### **1.1.2 Školní klima z pohledu pedagogů**

Pedagogové jsou na rozdíl od studentů plnohodnotní a vyspělí profesionálové, jejichž názor může a nemusí být skutečný, osvědčující školní realitu. Rozsah odpovědi je o něco širší, než v předchozím případě, jelikož jsou jak v pozici nadřazené vůči jedněm, zároveň však jako podřízení zaměstnanci. Učitelé jsou schopni určit hodnotu abstraktních jevů, jako je duch školy, její filozofie, priority. Jsou schopni (na rozdíl od studentů) porovnávat zkoumané jevy vůči jiné škole, neboť ve většině případů byli zaměstnání na více školách.

Svůj postoj vůči vedení školy často prezentují jako více méně neutrální, což je zcela logické. Chápu totiž, že vzniklý výstup bude sloužit jako hodnocení školy, tedy i jich samotných, často v celoměstském měřítku, a že problematiku managementu a vedení školy není možno shrnout pouze v několika odpovědích

Učitelé tedy hodnotí kolegiální vztahy, organizaci školy, atmosféru, pochopení, kooperaci, na kolik je komunikace otevřená a přístupná, zda lze použít inovativní metody, popřípadě zda lze dosáhnout profesního či kariérního růstu. Důležitou roli hraje firemní a profesní etika, ohleduplnost a vzájemný takt. Toto všechno jsou hodnoty, které spoluvytvářejí příjemné pracovní prostředí.

Dosud jsme hovořili o učitelích, jako o skupině. Co se ovšem podílí na její charakteristice, je osobnost učitele, jeho věk, délka jeho praxe, zkušenosti, dosažené vzdělání, zájmy, profesní orientace, aktivita, na kolik působí vůči svému okolí jako autorita, na kolik rozvíjí své schopnosti a dovednosti či plní edukační cíle (Grecmanová, 2008). To vše pak ve spojení s jeho vnějším projevem působí na výše uvedené vztahové záležitosti. Analýzou charakteru učitelů lze rozpoznat, zda klima školy vykazuje spíše tenzní nebo naopak uvolněnou atmosféru.

### **1.1.3 Školní klima z pohledu rodičů**

Jak již bylo výše řečeno, klima školy lze posoudit z pohledu studentů a učitelů. Třetí a poslední náhled, který zde bude prezentován, je ze strany rodičů. I tito se mohou, a to zcela právem, vyjádřit k tomu, co je škola jako celek jejich dítěti poskytnout, a v čem naopak spatřují relativní hrozby. Rodiče oslovují školu z pohledu externistů, zejména tam, kde je škola přátelská a ochotná na určité podněty reagovat. Je třeba si uvědomit, že jejich čas, v porovnání s předchozími dvěma kategoriemi, je výrazně kratší. Rodiče školu navštěvují pouze v době třídních schůzek či konzultací s učiteli, velmi zřídka na společných akcích. Jinak získávají informace zprostředkovaně. Vyplnění evaluačního dotazníku, je pro ně tudíž mnohdy nesnadnou záležitostí. Vyjadřují se například k vedení školy, k pedagogickému přístupu učitelů, dále pak ke školní budově, jejímu vybavení a vedlejším prostorům. Podle názoru svých dětí pak také hodnotí školní předpisy, vztahy studentů s pedagogickým sborem a v neposlední řadě ke vztahům ve třídním kolektivu.

Nejdůležitějšími aspekty, které vymezují pozitivní školní klima, tedy jsou (Krejčová, 2011)

- hodnoty uznávané školou – ztotožnění studentů se základními principy a vytvoření prvotní vzájemné vazby, jedná se o postoj školy ke vzdělání, tedy v pozitivním slova smyslu o kvalitní edukační proces, v negativním smyslu pak nadřazení finančních aspektů nad morálními,
- vědomí silných stránek i problémů – aplikujeme zde vizionářské programy, které škola vytváří během své činnosti a také retrospektivně zjišťuje příčiny vzniku problémů a hledá příčiny jejich řešení,
- péče a respekt – jde o hodnoty očekávané samotnými studenty i učiteli a pedagogickým sborem, tento prvek podpory rozvíjí příležitost vyniknout na různých úrovních,
- pravidla a zodpovědnost,
- pozitivní očekávání – bez něj by nebylo možné v zájmu pozitivního vývoje školy trvale udržet přesvědčení o správném učebním postoji jak u jedinců, tak i v rámci celku,
- podpora učitelů – chápeme jako jeden z klíčových prvků týmové spolupráce, abychom docílili kýžených výsledků, je třeba myslet na to, jak a jakými prostředky podporovat pedagogy, jaké pracovní zázemí jim vytvořit, aby byli schopni budovat fungující systém trvale udržitelných hodnot,
- fyzikální prostředí – klademe zde důraz na efekt prvního dojmu, čistotu, uspořádání tříd, vybavení atd., tedy na všechno, co působí na náš zrakový vjem.

#### 1.1.4 Změny školního klimatu

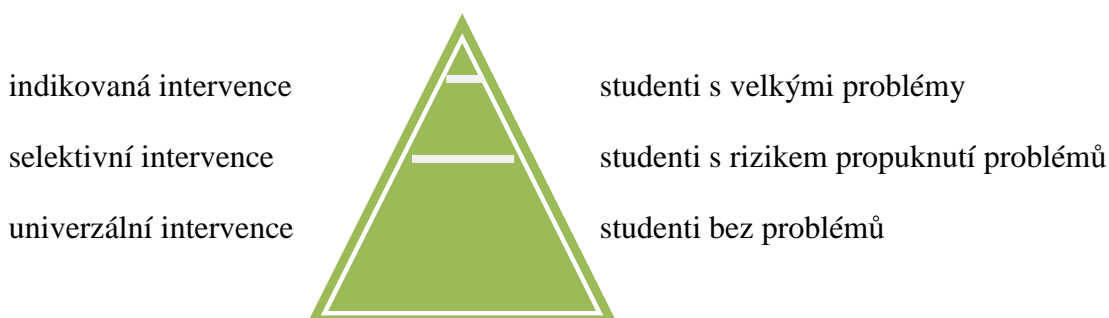
Aktuální podoba klimatu školy nemusí být pro školu vyhovující. Ne jen proto, že se začaly vyskytovat některé rizikové jevy, ale také proto, že škola má svou vizi, tenduje určitým směrem, a změna současné podoby je někdy nevyhnutelným aspektem pro další fungování tohoto sociálního systému. K této změně je však třeba dobře analyzovat současný stav. Fundovanými v tomto směru jsou všichni aktéři školního prostředí, a je jen pozitivem, pokud mohou vznášet své podněty a připomínky. Každý takový zásah do fungujícího systému je velkým rizikem, byť je založen na jasném konceptu, jeho výsledek je nejasný. Jde v podstatě o to, aby změna byla v konečném důsledku pozitivní, a aby nebylo napácháno více zla než užitku, neboť mnohdy jde o změny nevratné. Z výše uvedeného lze dovodit, že jde o proces dlouhodobý a náročný.

Jakou intervenci tedy zvolit, je na vedení školy. Odborná literatura uvádí tři základní typy, a to univerzální, selektivní a indikovanou intervenci. Z hlediska rozsahu a návaznosti lze zásahy do školního klimatu seřadit následujícím způsobem (Mareš, 2005): intervence



přímo ve škole (zpravidla vůči žákům), komplexní intervence (zásah vůči většímu počtu aktérů), intervence založená na důkazech (důraz na prokázání změny), navazující intervence (používá se, pokud prvotní změna nepřinesla výsledek), projektování změny (přípravná fáze nadcházející změny), implementace změny (zavádění změny do prostředí), inovace (rozsah změny, tj. od malých změn až po celkový obrat koncepce), výzkumný zásah (na rozdíl od předchozích provádějí externí výzkumníci, aktéři školy jsou zkoumanými objekty).

Zjednodušeně lze říci, že jako každému velkému projektu, musí i zde nutně existovat přípravná fáze – zpětná vazba od všech aktérů spojená s diskusí – intervence – nová diagnostika. Mezi faktory, s jejichž změnou je nutno v průběhu projektu počítat, se řadí velikost skupiny, u které dojde ke změně (např. jiné na soukromé škole s jednou třídou v každém ročníku a jiné na škole státní s více třídami), doba (časové období, po které nebylo do běhu školy zasáhnuto), aktéři (využití osobností školy k motivaci a spolupráci), obecné lidské vlastnosti (vzájemná důvěra, jistota, trpělivost, ochota) a čas (čas jako faktor trvalosti změny).



*Obr. č. 2. Intervenční zásahy ve škole.*

Zdroj: Mareš 2005, s. 7.

Pokud se tedy škola rozhodne zasáhnout a opustit tzv. vyjeté koleje, pak si nutně musí položit několik zásadních otázek. Je reforma (intervence) nezbytná? Co se tím vyřeší? Jaký typ je pro nás nejvhodnější? Jak dlouho má trvat? Pokud se podaří na tyto otázky sebekriticky odpovědět, pak nezbyvá, než koketovat s myšlenkou na refresh školního klimatu a doufat, že se jej podaří realizovat se ctí a úspěchem ke všeobecné spokojenosti (Ježek, 2005, s. 4-33).

## 1.2 Klima třídy

Chování studentů a jejich výsledky určuje kromě jiných okolních faktorů, také klima třídy. Samotný pobyt v třídním kolektivu je faktorem, který ovlivňuje mezilidské vztahy, motivaci ke studiu, třídní atmosféru a schopnost adaptace na změnu prostředí, například při přestupu na jinou školu. Charakteristickou vlastností klimatu třídy je jeho postupné utváření od prvopočátečního oťukávání až po stabilní a vzájemnou skupinu. Klima je variabilní podle proměnné, která na něj působí (Fraser, 1998). Touto proměnnou rozumíme vedení školy, učitele, popř. nové studenty. Klíčové interakce v třídním klimatu probíhají na těchto úrovních:

- interakce student – studenti,
- interakce učitel – student,
- interakce učitel – studenti,
- interakce student – student.

Nutno podotknout, že výše uvedené vztahové kombinace, zejména vztahy učitel – student, naznačují na určitou asymetričnost, zejména co se týče předávání informací pouze jedním směrem, i když v širším konceptu se toto působení dostává do roviny vzájemnosti. Vztahy mezi studenty lze považovat za symetrické, a to zejména tím, že se jedná o vrstevníky, byť mnohdy s různou sociální rolí v kolektivu (Gillernová, Krejčová, 2012).

Tak, jako na klima učitelského sboru, o kterém bude řeč v následující kapitole, působí styl vedení řídicích pracovníků, tak i v případě třídního klimatu je to podobné. Zde hrají nejvýznamnější roli učitelé. Jejich vymezení lze charakterizovat v zásadě dvěma způsoby, jako osoby integrované v kolektivu nebo jako prvek silně dominantní (Lašek, 2001, s. 36). V závislosti na tom pak třída reaguje, pracuje či naopak stagnuje a brání se nedobrovolnému drilu. Třídní kolektiv lze vnímat jako zaměřený na určitý cíl, myšleno učební cíl, zaměřený na kooperaci, vztahy, tj. na emoce aktérů a zaměřený na dodržování pořádku a pravidel, tedy na respekt a reprezentaci nebo jako prostředí kompetitivní, kde vládne snaha o co nejlepší studijní výsledky.

V oblasti třídního klimatu se rovněž odrážejí demografické faktory, kulturní tradice, forma školy, obsah výuky a také fyzické prostředí, a to vše ve vzájemném střetu dvou realit, subjektivní a objektivní. „*Klima třídy se vytváří jak ve výuce, tak o přestávkách, na výletech a při dalších akcích třídy*“ (Grecmanová, 2008, s. 49).

### 1.3 Klima učitelského sboru

V předchozím textu byla věnována pozornost třídnímu kolektivu. Třetí skupinou, která se významně podílí na školním klimatu, je kolektiv pedagogického sboru. Počáteční snahy o zjištění klimatu mezi učiteli z počátku šedesátých let nahradilo Laškovo výzkumné počínání v letech devadesátých, obohacené o zkušenosti ze zahraničí. Na to volně navázala Píšová a doplnila výzkum o zkušenosti začínajících učitelů z počátku roku 2004.

Evaluační školního klimatu z pohledu učitelů zahrnuje otázky týkající se celkového postoje ke škole, hodnotí postoj vedení školy vůči nim i vůči pedagogickým záměrům, vyjadřují se ke vztahovým záležitostem ke svým kolegům a dokážou zhodnotit třídní klima ve třídách, kde působí, zamýšlejí se nad celkovým uspokojením ze své práce, dotýkají se disciplinárních pravidel a v neposlední řadě oceňují či poukazují na nedostatky ve vybavení školy a přilehlého okolí.

Speciální pedagogická skupina je vztahově nejbohatší, odehrávají se zde jak vnitřní (kolegiální), tak vnější interakce (vůči zaměstnavateli a studentům, popř. rodičům). I zde lze vymezit prostředí jako kooperativní nebo soutěživé. Vzájemné působení se odehrává v pravidelně se opakujících intervalech, myšleno např. na začátku školního roku, v průběhu maturitního období atp.). Determinanty, určujícími vztahy jsou věkový průměr učitelů, dosažené vzdělání, charakterové vlastnosti aj.

Učitelství je potencionálně nejsilnějším faktorem ovlivňujícím klima školy. Pedagog má ve své moci specifický nástroj svého působení v rovině frontální či skupinové. Je organizátorem výuky, navrhovatelem změn a také kontrolorem výsledků své práce a to vše na základě promyšleného strategického plánu. Je tudíž velmi důležité, aby vedení školy dalo svým zaměstnancům jasně najevo, jakou filozofii bude škola rozvíjet, dát možnost učitelům, aby se s koncepcí seznámili a začlenili ji do svého pedagogického působení. S postupem času se každý pedagogický sbor omladil, učitelé, zvyklí na rigidní prostředí a zastaralé metody působení, jsou na zaslouženém odpočinku. Postupně je střídá generace nová, inovativní a přizpůsobivá, znalá kurikula. Jako naprostou samozřejmostí je adaptace na novou metodiku, jsou schopni v mezích uvolnit strnulou výuku, pracovat déle a svou pracovní dobu přizpůsobit potřebám školy, nejsou soustředěni pouze na známkovou stupnici, ale pracují s pojmem globální hodnocení, ve výuce používají aktivizující metody (Čapek, 2010). Jejich stěžejním cílem je naučit se studenty učit a vyvolat u nich nadšení pro další vzdělávání. Takto uspořádaný pedagogický sbor je schopen fungovat za

minimální intervence vedení a loajalita v rámci školní kultury pro něj není pouze prázdný pojem.

## 2 MOŽNOSTI DIAGNOSTIKY ŠKOLNÍHO KLIMATU

V této kapitole bude poukázáno na základní metody, kterými lze zjistit, v jaké podobě se školní klima na dané škole vyskytuje. Techniky, které jsou v praxi nejčastěji využívány, jsou zejména sociometrie, pozorování, o skupinový rozhovor, anketa, SWOT analýza, Paretův diagram, metoda 5 x proč a metoda fishbone (Petlák, 2006, s. 75).

Možností, jak diagnostikovat školní klima je několik. Do této oblasti spadají metody kvantitativní, používající odpovídající metodiku. Technikou rozumíme pak pozorování, dotazník, rozhovor, anketu, časový snímek a sociometrický test. Školní klima lze ale také diagnostikovat pomocí inspekčních zpráv.

Všechny tyto techniky mají jedno společné, a to své filozofické východisko (usilují o vědecké poznání a odmítají spekulaci), pohybují se v jedné realitě, cílem vysvětlení jevu. Jsou charakterizovány číselným vyjádřením, zobecněním a výzkumníkovým odstupem (Chráška, 2007). V této kapitole nebude rozebrán dotazník, neboť tento typ je použit v praktické části této práce.

Ukazatele, kteří nám pomáhají diagnostikovat školní klima, kategorizujeme do dvou základních skupin – jako objektivní a subjektivní indikátory. Mezi objektivní patří hodnocení školní budovy, počet tříd a studentů, počet studentů ve třídách, vzdělanostní žebříček učitelů eventuelně počet odučených hodin. Mezi subjektivní patří spokojenost, vztahy, porozumění, podpora, spravedlnost, otevřenost atd. (Mareš, 2003, s. 13).

Zastřešujícími pojmy v oblasti diagnostiky školního klimatu jsou autoevaluace a benchmarking, pod které patří dále uvedené metody. Metoda benchmarkingu (průkopníkem byla firma Xerox) porovnává školu vůči jiným školám a to zejména z hlediska konkurenceschopnosti. Je zjišťováno, jak si škola stojí na trhu. Lze srovnat výukové výsledky školy (v České republice společnosti Cermat, SCIO), jejich metodika ovšem nevede k poznání kvality vzdělání, které škola poskytuje. Tato měření jsou určena k vlastní prezentaci úspěšnosti školy, jsou ovšem finančně náročná. Dalším úskalím bývají nepřesně položené otázky (často sugestivní). Statistické zpracování pak nepočítá s extrémními hodnotami, srovnávají se diametrálně odlišné školy, což ve výsledku zkresluje vypovídací hodnotu. Je tedy třeba pečlivě zvážit, zda škola tuto metodu využije, neboť se vystavuje modelaci výsledků na základě tlaku a požadavků vnějšího komerčního světa (Čapek, 2010).

Autoevaluací, zjednodušeně řečeno, rozumíme sebehodnocení škol. Na konci devadesátých let 20. století se uskutečnil jeden z prvních projektů na toto téma, kdy byli zvoleni zástupci studentů, rodičů a vedení školy. Hodnocení bylo zaměřeno na pracovní a studijní výsledky, na kooperaci školy, na školní prostředí, profesionalitu atp. Později dostala tato pilotní forma přesná pravidla, a dnes již probíhá hodnocení v rámci celé Evropské unie v devíti oblastech.

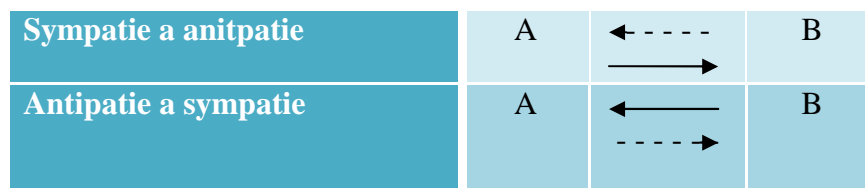
Benchmarking je nezbytným marketingovým nástrojem pro srovnání kvality škol, jejich manažeringu, pro zkvalitnění vzdělávání a jako konkurenční analýza. Jestliže se školy, podobně jako jiné organizace, pohybují v konkurenčním prostředí, pak je jejich pozice na trhu tedy bezesporu závislá na kvalitě poskytovaných služeb. Tento nástroj působí jako hnací motor a udržuje školu aktivní, v horším případě je pomocníkem při jejím restartu.

## 2.1 Sociometrie

První metodou z výše uvedených je sociometrie. Škola je posouzena jako jedna sociální skupina a sleduje se, jaké jsou v této skupině vztahy. Tato metoda pracuje se sociometrickým testem. Výsledkem je pak sociogram, nebo sociometrický index, který znázorňuje vztahy a vazby. Tyto vztahy lze chápat ve smyslu vzájemných sympatií či antipatií ve skupině, podává tak ucelený obraz o struktuře dané skupiny. Z tohoto výzkumu lze také zjistit, kdo je ve vůdce a kdo naopak černá ovce, kdo stojí mimo, ke komu vztahy směřují, či od koho se odklánějí. Následující schéma znázorňuje všechny možné varianty.

Tab. 1. Schéma vzájemných vztahů.

Popis vztahu	Objekt	Vztah	Objekt
Vzájemná lhostejnost	A		B
Sympatie a lhostejnost	A	→	B
Lhostejnost a sympatie	A	←	B
Vzájemná sympatie	A	↔	B
Antipatie a lhostejnost	A	→	B
Lhostejnost a antipatie	A	←	B
Vzájemná antipatie	A	↔	B



Zdroj: Petlák, 2006, s. 45.

Tuto výzkumnou metodu provádíme na základě dotazníku, který obsahuje klíčové otázky, obsahuje seznam lidí, které posuzujeme a krátkým popisem vlastností těchto lidí. Velkou předností tohoto výzkumu je jeho rychlý průběh, i když pro správné vyhodnocení je třeba, aby si respondenti své odpovědi dobře promysleli. Nevýhodu vidím především v možnosti změn ve vzájemných vztazích, které mohou vznikat například na základě konfliktních situací. Pak se již stanovený vztah mění a test nemá dlouhou vypovídací hodnotu. Proto je vhodné použít jej v ustálených kolektivech.

## 2.2 Pozorování

Málokdo ví, že i pozorování je výzkumnou metodou. V praktickém životě stále něco pozorujeme, ale to automaticky neznamená, že jsme prováděli výzkum. K tomu, aby se tak stalo, musí jít o systematickou činnost a musíme si vytýčit cíl našeho pozorování. Dále pak je nutno dopředu stanovit čas, čili naplánovat, kolikrát budeme pozorování provádět. Výstupem je pak popis zkoumaného jevu, v našem případě klimatu třídy a rovněž jeho explanace. Je nutno připomenout, že se stále pohybujeme na úrovni kvantitativních dat, takže i pozorování musí být standardizované, kde je vyplněn záznamový arch obsahující určité kategorie. Můžeme použít otevřené či skryté pozorování. Na základě postoje pozorovatele pak hovoříme o zúčastněném či nezúčastněném pozorování. Pozorovatel nemusí být součástí kolektivu, pak je úplný, kolektiv o pozorovateli ví, pak je v pozici pozorovatele jako podílejícího na životě kolektivu, pokud pozorovatel netají svou roli, pak je podílející se jako pozorovatel a v případě, že sdílí s kolektivem jeho vnitřní život a nikdo o pozorování netuší, hovoříme o úplném podílejícím se pozorovateli (Disman, 2011).

Tento způsob je náročný především z hlediska profesní etiky, neboť k němu mohou být využity technické pomůcky (videokamera, fotoaparát). Je třeba dbát na to, aby se tyto materiální nedostaly, kam nepatří. Jde také o to, udržet si co největší odstup, nezaujatost a nacvičit si techniku zvládnání nestandardních situací.

### 2.3 Skupinový rozhovor

Verbální metodou diagnostiky školního klimatu je rozhovor. Rozhovor je jednou z nejpřirozenějších forem, přesto může navozovat u některých studentů nervozitu nebo ostych. Při této metodě je třeba vzít v úvahu respondentův věk, třídu a také například pohlaví. Nevýhodou je, že při delším trvání, klesá pozornost respondenta, narůstá únava, nesoustředěnost a také opadá prvotní snaha o přesnou formulaci odpovědí. Při zkoumání klimatu školy zřejmě nepůjde o rozhovor s jednotlivcem, nýbrž v rámci určitých skupin, sestavených výzkumníkem na základě vlastních kritérií tak, aby dosahovala optimální velikosti, tj. 10 osob a složení. Důležité je nejdříve respondenty navnadit, aby chtěli přijít a rozhovor provést, dále udržet po co nejdelší dobu jejich pozornost. Proto je vhodné předem stanovit nějakou formu motivace. Jelikož se výzkumník stává aktivním účastníkem, je třeba udržet si odstup a vyvarovat se, jako u většiny metod, subjektivního ovlivňování.

K tomu, abychom mohli později čerpat informace z provedeného výzkumu, je třeba si nějakým způsobem provést záznam rozhovoru. Lze to provést přímo (písemně), nebo nepřímou, ale doslovně (diktafonem). Pro následné vyhodnocení použijeme opět záznamový arch nebo pomocné karty (obrázky). Pořadí otázek při standardizovaném rozhovoru (podobá se dotazníku, jsou předem stanovené otázky a pořadí):

- vstupní otázka,
- složitější otázky, dokud je schopen respondent soustředění,
- oddechová část v podobě lehčích otázek,
- následují opět náročnější dotazy,
- blížící se závěr navozuje opět odlehčení,
- na závěr si skupinu respondentů zidentifikujeme na základě kritérií, na základě kterých jsou vymezeni.

### 2.4 Anketa

Další a poslední zde prezentovanou formou sběru informací pomocí otázek, je anketa. Setkáváme se s ní v běžném životě například na internetu, na školním webu, nebo v písemné podobě ve formě přílohy v denním tisku či jako nástroj v rukách studentů, kteří aktivně zastavují kolemjdoucí u nákupních středisek. Reprezentativní anketa by měla být prováděna vyškoleným tazatelem. Výběr respondentů je prováděn náhodně, nelze zaručit reprezentativnost vzorku. Výsledek je opřen pouze o osobní názor, nespĺňuje požadavky na kvantitativní zpracování dat pro statistickou analýzu. Výzkumy prokázaly, že u písemných



anketních dotazů na školní klima z pohledu studentů, rodičů i učitelů, byla jejich návratnost pouze z jedné třetiny.

## 2.5 SWOT analýza

SWOT analýzu známe především z ekonomického prostředí. Ale i škola má své slabé a silné stránky, využívá příležitostí a vyvaruje se hrozeb. Tento způsob hodnocení se dotýká studentů, rodičů, učitelů, vedení školy a škol navzájem. Ukazuje cestu k využití všech zdrojů podpory a k eliminaci negativních ataků. Vlastním a kvalitně provedeným zhodnocením tak škola může získat motivaci k dalšímu pedagogickému působení, byť se v obecném obrazu často hovoří o školství v pesimistickém duchu.

## 2.6 Paretův diagram, 5 x proč a fishbone

Posledními, zde prezentovanými metodami hodnocení školního klimatu, je Paretův diagram řízení jakosti. Italský ekonom mimo jiné zkoumal příčiny a následky určitých jevů. Jeho výstup – diagram pak umožňuje v mnoha sférách prakticky zkoumat tyto příčiny, které jsou příčinou různých neúspěchů. Tato metoda je vhodná například při hodnocení chování studentů nebo při zkoumání jejich studijních výsledků.

Metodu 5 x proč lze díky svému snadnému použití aplikovat ve všech oblastech šetření školního prostředí. Za pomoci otázek, které začínají slovem „proč“ se respondentů ptáme na zkoumané skutečnosti či jevy.

Technika rybí kosti (fishbone) spočívá v odhalení příčin problémů. Je sestaven diagram ve tvaru rybího těla, kdy hlava představuje nejpálčivější problém, a jednotlivé kosti rozpracovávají příčiny, které připadají v úvahu při vzniku daného problému (Petlák, 2006, s. 78).

### 3 DIMENZE KLIMATU

Školní prostředí zahrnuje velké množství proměnných, které pak zpětně udávají ráz a podobu této školy. Těmito proměnnými máme na mysli nejen samotné aktéry, kteří vytvářejí nehmotné statky, ale také hmatatelné, reálné věci. (2006, s. 17).

Použijme zde slovo dimenze ve smyslu určitého vymezení jednotlivých prvků školního systému, které jsou základem celého školního prostoru. V tomto duchu jej pak chápeme na úrovni ekologické, společenské, sociální a kulturní (Petlák, 2006).

Ekologickou dimenzi tvoří především samotná budova školy a její nejbližší prostředí. Prostředím rozumíme zahrady, externí školní jídelnu, školní hřiště, kolárnu a jiný funkční prostor. Co se týče budovy školy, jedná se stavbu v architektonickém slova smyslu, její rozdělení, členění a v neposlední řadě neméně důležité vybavení. Střední škola, která byla předmětem výzkumu, se nedávno rozrostla o vedlejší budovu, a dala svým studentům možnost spolupracovat s architektem při utváření její nové podoby. Jde o velmi netradiční a ojedinělý projekt, který bychom mohli nazvat „studenti sobě“. Znamená to, že se studenti sami aktivně zapojí do tvorby svého pracovního prostředí, a co více – na jejich návrhy bude brán zřetel.

Do společenské dimenze patří všichni ti, kteří se podílejí na utváření školního prostředí jako celku. Snadno bychom je mohli seřadit do určité hierarchie. Na nejvyšších příčkách jsou zastupitelé, kteří jsou patroni školy, eventuálně školu zaštiťují v rámci pedagogické prezentace, dále pak dozorový a kontrolní orgán školní inspekce, školská správa, v neposlední řadě vedení školy, učitelé, studenti, pomocný personál a určitě také rodiče.

V sociální dimenzi hovoříme zejména o způsobu komunikace a spolupráce mezi výše uvedenými osobami, jak v rámci skupin, tak i u jednotlivců. Operujeme s pojmy sociální status, autonomie či příležitosti pro odborný růst (Mareš, Křivohlavý, 1995, s. 158). Takto vytvořená sociální skupina je kohezní celek, který bychom mohli přirovnat ke včelímu úlu. Probíhající interakce dávají směr a vytvářejí individualitu dané školy, kterou je pak okolí schopno laicky pojmout.

Kulturní dimenze je souborem norem, ze kterých daná škola vychází a kterými se řídí. Čili z hodnotových žebříčků, které si sama vybuchovala, či které přejala z jiné vzorové školy, dále pak z tradic a z veřejného mínění. Je dobré uvědomit si, že sem patří rovněž problematika vzdělávání cizinců, která je v České republice teprve v plenkách. Otevírá se

zde nový prostor pro včlenění nových prvků do stávajícího systému, respektive multikulturní edukace jako forma poznání a využití příležitosti k demokratizaci rigidních pravidel. Co v této souvislosti nelze opomenout, je prevence patologických jevů nejčastěji ve smyslu předcházení rasismu, a tak dosáhnout minimalizace školní či třídní exkluze.

Všechny tyto dimenze jsou pak nositeli charakteristiky školy informativního charakteru, která pak vzbuzuje ono finální individualizované přijetí. Názory mohou být diametrálně odlišné v určitých skupinách respondentů. Těmito skupinami rozumíme především nejpočetnější skupinu, kterou tvoří učitelé, studenti a rodiče. Právě na ně jsou zaměřeny určeny pedagogické výzkumy, týkající se klimatu školy. Vezmeme – li v úvahu výpovědi všech tří skupin, pak je více než jisté, že se dostaneme k objektivnímu zjištění. To vše se odehrává samozřejmě za předpokladu, že si připustíme určité procento zkreslení, které je dané někdy strachem z otevřené odpovědi, byť je anonymní, jindy z odpovědi příliš nadhodnocené, která zavádí snahou povznést školu na vyšší úroveň.

Výzkum provedený v praktické části této bakalářské práci je tedy z časového i rozsahového hlediska pojat pouze z pohledu studentů.

## 4 TYPY KLIMATU

Na rozdíl od předchozí kapitoly, zde se na školní klima podíváme zcela jinak, zaměříme se na to, jak je klima prožíváno a na koho je orientováno, jaké sekundární podněty jej tvoří a jaké vlastnosti klimatu školy existují v rámci celkového pohledu.

Jak již bylo výše řečeno, záběr problematiky klimatu školy je velmi široký, neboť zahrnuje velkou škálu proměnných prvků. Těmito prvky rozumíme ty, kteří toto klima sdílejí a individuálně jej *prožívají*. Konkrétně se jedná o učitele, studenty, technické a administrativní pracovníky, management atd. Klima školy sekundárně tvoří *podněty*, které ovlivňují jeho percepce, zvláště pak percepce kolektivní. Školní klima je svět sám o sobě, který používá deskripci za použití individuálních termínů. Jako celek je klima pak souborem *charakteristických* vlastností, kterými se dá předmětná škola specifikovat. Jak moc do hloubky lze klima školy posoudit, záleží na přístupu třetí, nejlépe nezúčastněné, osoby, která se touto problematikou zabývá.

Typy klimatu z hlediska přístupu vymezuje odborná literatura ve třech dimenzích, a to jako klima funkčně orientovaný typ, distanční typ a osobnostně orientovaný typ (Grecmanová, 2008, s. 77).

Funkčně orientovaný klimatický typ charakterizují ne příliš pozitivní vztahy mezi učiteli a studenty. Je zde velmi malý prostor pro zapojení žáků do diskuse, respektive jejich názory nejsou de facto brány v potaz. V takovém typu školy převládá autoritativní typ řízení, zejména disciplína a intolerance. Třídní kolektiv bývá zpravidla roztržštěný na fragmenty, často se zde projevují patologické jevy. Z výše popsaného vyplývá, že tento typ klimatu nepřispívá k celkové spolupráci mezi školním personálem a klienty školy, nicméně na druhou stranu je zde pěstována živná půda pro kladné interpersonální vztahy na úrovni učitelského sboru, nikoli však v poměru učitel a školní management. Učitelé jsou v pasivní roli, jejich osobní angažovanost je nežádoucí.

Druhý typ klimatu již svým názvem určuje jeho povahu. Stejně jako v prvním typu, i zde není podporovaná snaha studentů, podílet se na spolupráci se školou, učitelé se distancují od studentů, mnohdy tím u nich navozují nechuť studovat. Zatímco v prvním typu byla třída nesoudržná, v tomto druhém případě se jedná o stmelovaný třídní kolektiv. Je to dáno tím, že si studenti uvědomují nemožnost využití podpory ze strany učitelů, o to více tíhnou vzájemně jeden ke druhému. V duchu distance se nesou rovněž interpersonální vztahy v učitelském kolektivu a ve dvojici učitel – management.

Co se týká třetího typu klimatu, pak lze říci, že orientace na osobnost nahrává velkému pozitivismu. Konečně zde žáci nacházejí tolik potřebnou podporu, motivaci a respektování vlastních názorů ze strany učitelů. V takovémto prostředí pak žáci vykazují lepší studijní výsledky a návštěva školy je jim příjemná. Rovněž tak učitelé, z hlediska vztahu zaměstnanec – zaměstnavatel, reagují na aktuální podněty a koncipují svou výuku v duchu kreativity. Necítí se nijak svázáni normami. Jestliže škola produkuje vzdělané a spokojené studenty, pak se tato spokojenost odráží na hodnocení rodičů a samotném vnímání školy okolním prostředím.

Škola, ve které se uplatňuje osobnostně orientovaný přístup, je pak vzorem pro ostatní školy. Výzkum, který je součástí této praktické části, byl provedený na škole, jejíž studijní program nese název „doopravdy“. Neboť vše, co tato škola dělá, dělá doopravdy, a studenti jsou v tomto opravdovém duchu připravováni na následné studium či další povolání.

Tato škola svou výjimečnost potvrdila také tím, že jako jediná v České republice zavedla do svého vyučovacího rámce nový předmět, a to Základy společenských věd, k němuž vytvořila originální učebnici. Tak dokázala, že je schopna na sobě stále pracovat a hledat nové cesty, jak zkvalitnit výuku. V druhotném významu lze říci, že jsou tak sami učitelé zapojeni do procesu učení, neboť jsou nuceni se sami učit.

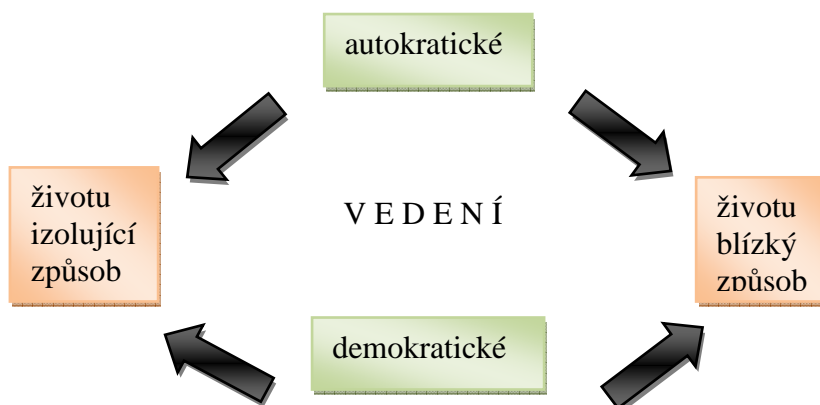
Dalším typem klimatu typ z hlediska úhlu pohledu. Náš náhled na školní klima se může měnit dle našeho osobního pohledu, kterým na školu nazíráme. V tomto směru lze vymezit sociální klima, otevřené klima a uzavřené klima. Otevřené klima lze charakterizovat slovy dynamické, přístupné. Oproti tomu uzavřené klima je takové, které ve své podstatě zůstává na mrtvém bodě, akteři jsou spíše nezúčastněnými pozorovateli, nežli aktivními hráči.

Následující text se věnuje typu klimatu z hlediska způsobu vzájemné komunikace. K tomu, aby škola vykazovala co nejlepší výsledky, pak musí počítat s tím, že se mohou objevit situace, které je třeba operativně řešit. Tyto situace se mohou týkat různých jevů, mezi ně mohou patřit rovněž jevy patologické. Pak je tedy vhodné, aby byla na škole maximálně podporovaná komunikace, která je jediným klíčem k vyřešení vzniklých situací. Komunikační klima lze rozdělit na klima suportivní, defenzivní a provozní klima.

Typy klimatu rovněž posuzujeme z hlediska stylu řízení a výchovy. Podle stylu řízení školským managementem lze školní klima rozdělit na autoritativní klima, demokratické klima a klima liberální, přičemž sem spadá klima homogenní a heterogenní. Práce v autoritativně řízené škole je i pro zkušené pedagogy demotivující, stresující a mnohdy

důvodem k odchodu ze školy. Ovšem plně liberální přístup, kde chybí „pevná ruka“, kde nejsou dodržovaná pravidla, a kde je vedení pouze formální nikoli skutečné, nenabízí nic víc než chaos, dezorientaci ve struktuře, v plánech a v práci samotné. Jako v mnoha systémech, i zde platí, že je třeba najít vhodnou střední cestu, která bude pevným vodítkem všem zúčastněným při jejich pracovním nasazení.

Posledním typem je typ podle kontaktu s okolím. Tyto typy jsou vymezené jak podle okolních vztahů, které škola udržuje, pak také určitým způsobem podle způsobu vedení, které s tím úzce souvisí. Existuje tedy škola vedená autokraticky izolujícím způsobem (školu vede ředitel, který si nepřipouští názory jak pedagogů, tak ani vnějšího okolí), dále vedená autokraticky životu blízkým způsobem (školu řídí vybraná skupina, která připouští aktivní vystupování vůči okolí, opět je zde potlačena osobní iniciativa a vlastní názor), škola vedená demokraticky izolujícím způsobem (zde je aplikován kooperativní způsob komunikace, ale pouze uvnitř školy, navenek působí spíše zdrženlivě) a konečně škola vedená demokraticky životu blízkým způsobem (takřka ideální způsob, škola udržuje kontakty s vnějším světem a také pěstuje vazby uvnitř školního systému). Následující schéma ukazuje, že tedy mohou vzniknout 4 typy:



Obr. 3. Typ klimatu školy podle způsobu vedení a kontaktu s okolím.

Zdroj: Grecmanová, Klima školy, s. 81.

V odborné literatuře jsou dále prezentovány další typy, na základě osobních zkušeností, například klima aktuální x retrospektivní x budoucí, klima výchozí x preferované, klima jako stav x jako proces aj. (Mareš, 2003, s. 10). Výše uvedený výčet zcela jistě není taxativní.

## 5 CYRILOMETODĚJSKÉ GYMNÁZIUM A MATEŘSKÁ ŠKOLA V PROSTĚJOVĚ

Základem této bakalářské práce, zejména pak její praktické části, je výzkum klimatu školy na konkrétním gymnáziu. Aby byla celá problematika alespoň částečně srozumitelná, je nutno si nejdříve toto gymnázium představit, což je učiněno v první části. Dále pak jsou popsány vzdělávací a jiné programy této školy. Poslední část této kapitoly pak hovoří o hodnocení školy externím hodnotitelem a také o hodnocení vlastní, interní.

Cyriľometodějské gymnázium a mateřská škola v Prostějově (dále v textu CMG), jejímž zřizovatelem je Arcibiskupství olomoucké, je osmiletým gymnáziem pro žáky pátých tříd základní školy, kteří jsou připraveni učit se a vytrvale pracovat na své osobním profilu, pro ty, které učení baví a kteří chtějí ve vzdělání pokračovat.

Škola se zabývá jak rozvojem vzdělání, tak i duchovním životem studentů. K aktivitám, které škola v tomto směru zabezpečuje, patří výuka Křesťanské a etické výchovy, bohoslužby ve školní kapli, pravidelná setkání studentů při duchovní obnově, pořádání kurzů osobnostního růstu, kurzů turistických a sportovních akcí, příprava na křest, svaté přijímání, animování. Škola se dále věnuje přípravě studentů, dle jejich individuálního zájmu, pro práci s dětmi, tzv. animátory, kteří společně s Klubem Salesiánského hnutí mládeže Prostějov pořádají každoroční pobytové akce. Obsahem akcí v sekundě je téma „nazval jsem vás přáteli“, kde se studenti zabývají kamarádskými vztahy, v tercii „Štěstí začíná uvnitř“, kdy studenti pracují na tom, aby si dokázali v životě vytvořit svůj postoj ke štěstí, dále v kvartě „Víra, naděje a láska“, student se zde zabývá porozuměním v tyto tři duchovna, v kvintě pak „Láska a odpovědné předávání lidského života“, studenti diskutují nad partnerskými vztahy, v sextě „Ježíš Kristus“, v septimě „Pojď za mnou“, studenti se zabývají přípravou na volbu povolání a v oktávě „Radost a naděje.... Tyto akce jsou určeny jak samotným studentům gymnázia, tak i ostatním dětem v Prostějově. Garantem těchto akcí je školní kaplan P. Ing. Jaroslav Němec.

Škola pořádá v rámci rozvoje klíčových kompetencí také pro studenty akce podobné duchovní obnově, pro primu „Kdo jsi?“ a „Umím se učit.“, pro sekundou „Co nechceš, aby druhí činili tobě, nedělej ani ty jim.“, pro tercii „Mně se líbí...“, pro kvartu „Láska a zamilovanost“, pro kvintu „Kdo jsem já?“ „Čemu věnuji svůj čas, tomu patří můj život.“, pro sextu „Žádný člověk není ostrov.“, pro septimu „Kam patříš?“. Studenti se vzájemně poznávají, diskutují nad problémy, které je v daném věku nejvíce zajímají. Tento program

je vhodným nástrojem pro vytvoření vzájemných komunikačních cest mezi pedagogem a studentem, k vytvoření důvěry a pocitu sounáležitosti. V choulostivém věku studenta tak lze mnohdy zabránit nebezpečným situacím, které lze od běžného života očekávat. Tato setkání, stejně jako duchovní obnovy, jsou pořádány mimo školu, a to proto, aby se studenti cítili volně a nebyli ovlivněni prostředím, ve kterém jsou v jiné, než v rovnocenné pozici.

Gymnázium je nadstandardně vybavené a pracuje s moderními informačními technologiemi. Pedagogický sbor je zvyklý na elektronickou komunikaci nejen vůči studentům, ale také rodičům. Tito mohou nahlížet prostřednictvím webového rozhraní na výsledky svých dětí. Škola pracuje s bodovým hodnocením studentů (kromě chování), neboť toto hodnocení se v praxi osvědčilo jako nej přesnější posouzení studenta a jako nástroj pro podporu aktivity a sebehodnocení.

V rámci programu celoživotního vzdělávání pořádá gymnázium rekvalifikační počítačové kurzy pro dospělé a seniory a kreativní podvečery s možností oddechu při ručních pracích. Při škole působí školní klub volného času Oáza, kde studenti tráví volný čas např. hraním společenských her tak, aby si zpříjemnili dlouhé čekání na odjezdy spojů do jejich domovů. Škola nabízí velké množství zájmových kroužků, např. botanický, dějepisný, dramatický, elektrotechnický, keramika, konverzace, kytara, varhany, tanec, výtvarný, matematický aj.

Při škole dále působí Informační centrum pro mládež, které poskytuje své služby jak studentům, tak i jejich rodinným příslušníkům a občanům města Prostějova. Služby jsou poradenského typu, informativního a vzdělávacího typu, dále pak z oblasti práce a volného času. V rámci projektu Mládež v akci, působí každoročně na škole dobrovolníci z některého státu Evropské unie a na oplátku zájemcům z naší země je poskytována podpora při výjezdu do zahraničí v rámci projektu „Exkurze, studijní cesty a zahraniční výměnné pobyty studentů“ pro studenty sekundy až septimy (každoročně vyjíždí na 10 dní cca 20 studentů do Holandska a Německa). Škola aktivně spolupracuje se zahraničními školami, jmenovitě Emmauscollege, Rotterdam, Gesamtschule der Stadt Porta Westfalica, Deutschland, St.Ursula Gymnasium Freiburg, Deutschland, St.Ursula Gymnasium Wien, Gimnazija Želimlje, Závod sv.Frančiška Saleškega, Slovenija. Mezi pravidelné školní zájezdy patří metropole Řím, Londýn a Paříž.



Každý z rodičů je členem Klubu studentů, rodičů a přátel školy, který formou rodičovských schůzek umožňuje podílet se na některých koncepčních záležitostech školy, podporuje studenty, kteří jsou v sociální tísní a spoluvytváří aktivní školní prostředí.

Je nutno upozornit, že výčet výše uvedených školních programů není úplný. Možností, které škola nabízí je daleko více, všechny jsou zveřejněny na internetových stránkách školy.

## 5.1 Školní vzdělávací program „Dopravy“

Cyriometodějské gymnázium nabízí svým školním vzdělávacím programem komplexní středoškolské vzdělání na vysoké úrovni, rozvíjí osobnost studenta, organizuje volný čas, působí v oblasti celoživotního vzdělávání a poskytuje zpětnou vazbu svým absolventům. Škola usiluje o rozvoj lidské osobnosti tak, aby životem krácel člověk, který pevně našel své místo, je ukotvený ve svých zásadách a je plnohodnotným členem společnosti.

Mezi základní pilíře této koncepce patří úcta, důslednost, spravedlnost, profesionalita, vzájemná podpora, respekt, poctivost, kvalita, etika a porozumění (Charakteristika školy, dokument školy).

Projekt „Rozvoj klíčových kompetencí studenta – Dopravy“ je dlouhodobým projektem, který ovlivňuje studentské portfolio po celou dobu školní docházky. Cílem tohoto projektu je *„pomoci studentům objevit sebe sama, svá nadání, vlohy, místo ve společnosti, vlastní životní styl a smysl svého života.“* (Charakteristika školy, dokument školy). Projekt se skládá z několika částí:

- program osobnostního růstu (semináře vedené školním psychologem), studenti se učí učit se, efektivně využívat čas a pracují na získání základních sociálních dovedností,
- výuka předmětu „Strategie osobnostního rozvoje“, s jehož pilotním uvedením se škola stala jedinou v České republice, která tento předmět zavedla, je jeho garantem a partnersky poskytuje ostatním školám, které mají o tuto problematiku zájem, cenné rady a zkušenosti. K tomuto předmětu vydalo gymnázium vlastní učebnici pro studenty kvarty až septimy,
- duchovní obnovy (tři pobytové dny na Staré Vodě v Jeseníkách, kdy se studenti zamýšlejí nad duchovním životem),
- program Animátorského hnutí (studentům, kteří dosáhli 15 let, je umožněno pod odborným dohledem podílet se na organizování aktivit pro mladší studenty, škola tuto

činnost označuje jako „cestu ke křesťanské dospělosti“), výsledkem absolvování programu je získání kvalifikace vedoucího tábora,

- podpůrné programy pro studenty (například charitativní sbírky, poradenství),
- podpůrné programy pro pedagogy (v oblasti následného vzdělávání, osobnostního růstu aj.)

Dalšími projekty, kterými škola oživuje školní rok, jsou „SOČ – seminárními a projektovými pracemi k maturitě“, kde se studenti učí psát delší práce typu seminárních prací, jak je známe na vysokých školách, dále pak projekt „Využij své nadání“, kde jsou rozvíjeny schopnosti mimořádně nadaných žáků, projekt „Kultura“, který mimo jiné využívá jazykovou vybavenost studentů (konkrétně pak francouzštinu, kdy při škole existuje francouzské divadlo, které je velmi úspěšné na mezinárodním poli), projekt „Učíme se demokracii praxí“ ve formě komunikace vedení se studentskou samosprávou.

Je vidět, že škola nabízí opravdu velké množství projektů, a nezbyvá, než jí držet palce aby ve své práci vytrvala a dokázala pro své aktivity nadchnout další generace studentů alespoň do té míry, jak nadšené byli ty předchozí.

## 5.2 Preventivní program „Žít naplno!“

Dnešní doba s sebou nese jistá rizika v podobě sociálně patologických jevů. Pracovníci Cyrilometodějského gymnázia jsou si plně vědomi, že nesou svůj díl zodpovědnosti za zdravý rozvoj studentů a částečně za jejich výchovu. Proto škola od roku 1999 zavedla sociálně – psychologický program a již od roku 1998 působí na škole erudovaný preventista, který se touto problematikou zabývá, spolupracuje s ostatními institucemi a okresním metodikem prevence. Program je zaměřený jednak na studenty, ale jeho působení je širší, zasahuje až k rodičům a k veřejnosti. Do roku 1999 byla činnost v tomto směru nerealizovatelná, jelikož neexistovala jednotná školní budova, kde by byli všichni studenti pod jednou střechou. Výuka probíhala na několika prostějovských školách. Proto toto sociální prostředí nebylo vhodným a stabilním prvkem pro působení na studenty. V roce 2002 se všechny třídy sestěhovaly do zrekonstruované budovy, kde zůstávají dodnes.

Škola se snaží pro studenty organizovat jejich volný čas bohatou nabídkou volnočasových aktivit, což je jedním ze zásadních strategických prvků, které nejen že pozitivně rozvíjí kolektivní vazby, ale navíc působí preventivně. K dalším realizátorům preventivního

programu dále patří výchovný poradce, který udržuje neustálý kontakt s rizikovými studenty, či skupinami studentů (maturanti, sociálně slabí...). Tito odborníci ve spolupráci se školním psychologem v průběhu školního roku nabízejí nové způsoby práce s mladými lidmi, snaží se je motivovat a metodu své práce inovovat a zdokonalovat. Pěstují otevřené partnerství. Na škole je veřejně přístupný informační leták pro studenty, který odpovídá na nejčastější dotazy a poskytuje návod, jak v tíživé situaci postupovat (příloha P II).

### 5.3 Hodnocení ČŠI a autoevaluace

Pro některé školy je kontrolní činnost orgánem České školní inspekce velmi nepříjemnou a stresující záležitostí, přestože vedení školy ví, že se jedná o nevyhnutelnou proceduru. Jejím výsledkem by mělo být nezávislé zhodnocení činnosti školy a v rámci celého města pak k možnosti vzájemného porovnání škol. Inspekce má jasná a zákonem daná pravidla, jen tak lze zajistit plnohodnotnou objektivitu.

Poslední zveřejněné hodnocení České školní inspekce je z roku 2010. Inspekční zpráva nenašla žádné nedostatky ve všech hodnocených oblastech, kterými jsou financování, tedy účelnost vynaložených finančních prostředků, dále bylo konstatováno, že škola vytváří rovné podmínky ve svém vzdělávacím programu. „*Činnost školy v oblasti zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce v průběhu vzdělávání, osobnostního rozvoje a školního poradenství má nadstandardní úroveň.*“ (Inspekční zpráva, 2010, s. 4). Inspekce hodnotila školní vzdělávací program jako plnohodnotný program, který je v souladu s rámcovým vzdělávacím programem, dále pak vyhodnotila školu jako plně dosahující požadované úrovně středoškolského systému vzdělávání a jako školu bezpečnou, prostou rizikových faktorů. „*Výuku cizích jazyků vzhledem k naplňování klíčových kompetencí žáků, uplatňování inovativních metod a forem práce i k dosahované úrovni znalostí žáků hodnotila inspekce v některých aspektech až jako nadstandardní. Oblast partnerství má nadprůměrnou úroveň.*“ (Inspekční zpráva, 2010, s. 8).

Všechny výše uvedené hodnotové a kvalitativní prvky poukazují na vysokou úroveň školy, jejich zaměstnanců a na obrovské úsilí, které je dnes a denně vynakládáno na zlepšení v dalších oblastech a udržení již dosaženého.

Autoevaluací (v této práci konkrétně autoevaluace CMG) rozumíme vlastní hodnocení školy na základě vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Je jedním z hodnotících nástrojů,

kteřé realizuje Národní ústav pro vzdělávání. Škola tak může zhodnotit, na kolik jsou dosaženy vytyčené cíle, jaká je efektivita využití prostředků při jejich dosahování, dále pak zda je její činnost sladěna s požadavky moderní doby, zda tedy nestagnuje, ale je pokrokovou školou, vytyčuje cíle nové, přijímá opatření k nápravě nedostatků atd. Výsledkem je pak nejen inovace každoročních krátkodobých cílů, ale také cílů budoucích, na kterých škola intenzivně pracuje. Sebehodnocení na CMG probíhá ve třech rovinách, kdy se hodnotí:

- práce jednotlivého studenta (dle školního výukového plánu),
- práce každého učitele,
- práce školy.

Práci každého učitele škola hodnotí z více hledisek. Jedním z nejdůležitějších je dosažení vzdělávacích výsledků jeho studentů, jeho metodické vedení výuky a využití různých zdrojů a technických pomůcek, dále pak schopnost udržet pozitivní studijní klima. V neposlední řadě jde o hodnocení naplnění cílů, které jsou vymezeny školním vzdělávacím programem. Mezi metody, které se při hodnocení používají, patří pozorování, rozhovor, anketa, analýza dokumentace studenta a pedagoga, analýza práce pedagoga a jeho nasazení pro školu, analýza vybraných edukačních postupů, analýza výsledků vzdělávání v oboru, test, workshop, inscenační metody, projektování brainstorming a SWOT analýza (Autoevaluace školy, s. 2-3).

Práce školy je každoročně zhodnocena porovnáním vytyčených a dosažených cílů školy, na kolik byly tyto cíle naplněny, jak byly efektivně využity dané zdroje. Nástroje, které k tomu CMG používá, jsou obdobné jako u autoevaluace učitele, tj. pozorování, rozhovor, dotazník, analýza dokumentace školy, analýza vybraných edukačních postupů, analýza práce pedagogů a jejich nasazení pro školu, test, workshop, inscenační metody, projektování, brainstorming a SWOT analýza (Autoevaluace školy, s. 4-5).

## 5.4 Shrnutí

Prostředky a metody hodnocení Cyrilometodějského gymnázia, které byly v předchozím textu nastíněny, dávají škole punc kvality. Přestože existují studie týkající se klimatu státních a církevních škol (D. Miegová, 1994), které poukazují na různé nedostatky, např. nedostatek zájmu ze strany učitelů, v případě tohoto zařízení tomu tak není. Učitelé se snaží o aktivní komunikaci, kladou důraz na zpětnou vazbu, což studenti s vděkem kvitují a oplácejí svou vstřícností, poslušností a vytrvalostí.

Lze říci, že na škole vládne přátelská atmosféra, napětí a stres zde nemají své místo. Studenti jsou připravováni přijímat své úspěchy a prohry, vědí, že alfa a omegou jejich školního života je právě jejich osobnost, kterou se v průběhu školních let učí vnímat a rozvíjet.

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

## 6 PROJEKT VÝZKUMU ŠKOLNÍHO KLIMATU

V této části bakalářské práce byla realizována teoretická východiska provedením vlastního výzkumu školního klimatu na konkrétní škole, a to na Cyrilometodějském gymnáziu v Prostějově. Při vypracování bylo nutno brát na zřetel, že je třeba se vyvarovat osobnímu zaujetí. O spolupráci při vyplňování dotazníků byl požádán zastupující ředitel Mgr. Pavel Polcr. Strategie co největší návratnosti dotazníků spočívala v jejich vyplnění na jedné z pravidelných třídnických hodin, a to v každé třídě zvlášť. Z celkového počtu 235 studentů se projektu výzkumu zúčastnilo 201 studentů.

### 6.1 Cíl výzkumu, výzkumné otázky a problémy

Cílem výzkumu na popisné rovině bylo zjistit, jaké je hodnocení školního klimatu z pohledu žáků. Tento celkový cíl byl dále rozdělen do pěti dílčích cílů, a to:

- zda existuje rozdíl mezi vnímáním klimatu školy na vyšším stupni a na nižším stupni gymnázia,
- zda existuje rozdíl mezi vnímáním klimatu školy z pohledu žáků tercie a kvarty,
- zda existuje rozdíl mezi vnímáním kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii,
- zda existuje rozdíl mezi vnímáním kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě,
- zda existuje rozdíl mezi vnímáním dodržování pravidel a kázně na nižším a vyšším stupni gymnázia.

Na popisné úrovni pak lze modelovat výzkumnou otázku (dále v textu VO), navazující na výše uvedený hlavní cíl: Jaké je celkové hodnocení školního klimatu z pohledu žáků?

Výzkumné otázky pro dílčí cíle jsou:

- Jaké je hodnocení školního klimatu z pohledu žáků na vyšším a na nižším stupni gymnázia? (dále v textu DVO1),
- Jaké je hodnocení školního klimatu školy žáky tercie a kvarty? (dále v textu DVO2),
- Jaké je hodnocení školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii? (dále v textu DVO3),
- Jaké je hodnocení školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě? (dále v textu DVO4),
- Jaké je hodnocení školního klimatu v oblasti dodržování pravidel a kázně na nižším a vyšším stupni gymnázia?

Na vztahové rovině bylo stanoveno pět výzkumných problémů (VP1-VP5), a k nim souvztažných hypotéz (H1-H5), a to:

- VP1: Existuje rozdíl v hodnocení školního klimatu z pohledu žáků na nižším a vyšším stupni gymnázia?
- VP2: Existuje rozdíl v hodnocení školního klimatu gymnázia z pohledu žáků tercie a kvarty?
- VP3: Existuje rozdíl mezi vnímáním školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii gymnázia z pohledu žáků?
- VP4: Existuje rozdíl mezi vnímáním školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě gymnázia z pohledu žáků?
- VP5: Existuje rozdíl mezi vnímáním v oblasti dodržování pravidel a kázně na prvním a druhém stupni gymnázia z pohledu žáků?

Věcné hypotézy pro tento výzkum byly stanoveny takto:

- Žáci nižšího stupně gymnázia hodnotí klima školy lépe než žáci vyššího stupně gymnázia,
- Žáci tercie hodnotí školní klima lépe než žáci kvarty,
- Žáci tercie vnímají kvalitu výuky kompetence pedagogů intenzivněji než žáci sekundy,
- Žáci sexty vnímají kvalitu výuky a kompetence pedagogů intenzivněji než žáci kvinty,
- Žáci vyššího stupně gymnázia vnímají dodržování pravidel a kázně lépe než žáci nižšího stupně gymnázia.

Na základě výzkumných problémů byly definovány níže uvedené statistické hypotézy. Výzkum nepředpokládal, že dle  $H_0 - H_5$  nebude zjištěn rozdíl, bylo pracováno i s odpovídajícími alternativami, které rozdíl připouštěly. Hypotézy byly stanoveny tak, aby byly zkoumány celé dva stupně jako celek ( $H_0$ ), dále aby byly porovnány výsledky v rámci prvního stupně gymnázia u studentů, kteří nejsou ve škole pouze krátkou dobu, ale znají školu 3 – 4 roky ( $2H_0$ ), dále stejně tak byl zvolen první stupeň studentů k tomu, aby pedagogové mohli z výsledků sami dovodit, zda je kvalita jejich výuky a jejich kompetence na dostatečné úrovni či nikoli, popřípadě usilovat o nápravu, a to již v počátku jejich působení, proto využito hodnocení sekundy a tercie ( $3H_0$ ). Ta to navahuje  $4H_0$ , kdy bylo využito názorů studentů, kteří právě přešli na druhý stupeň gymnázia s cílem podchytit jejich individuální připomínky hned na počátku pedagogického působení. Jelikož



je škola velmi aktivní organizační jednotkou, bylo v hypotéze 5H0 zvolen výzkum právě organizačního a kázeňského prvku, neboť správný manažering školy je velkým plusem při vedení a modelování dospívající mládeže.

- 1 H0: Hodnocení školního klimatu z pohledu žáků se neliší na nižším a vyšším stupni gymnázia.
- 2 H0: V hodnocení školního klimatu z pohledu žáků tercie a kvarty nejsou rozdíly.
- 3 H0: Kvalita výuky a kompetence pedagogů jsou v sekundě vnímány stejně jako v tercii gymnázia z pohledu žáků.
- 4 H0: Kvalita výuky a kompetence pedagogů jsou v kvintě vnímány stejně jako v sextě gymnázia z pohledu žáků.
- 5 H0: Mezi vnímáním dodržováním pravidel a kázně na prvním a druhém stupni gymnázia z pohledu žáků nejsou rozdíly.

V rámci následné komparace bylo žádoucí takto rozdělit všechny žáky dvou skupin, a sice na skupinu č. 1 (prima až kvarta) a na skupinu č. 2 (kvinta až oktáva). Vodítkem pro výzkum byly výpovědi jednotlivých studentů, kteří jsou dostatečně fundovaní k tomu, aby se k dotazníkovým otázkám subjektivně vyjádřili.

## 6.2 Metoda sběru dat

V tomto kvantitativním výzkumu byla použita metoda sběru dat za pomoci dotazníku PhDr. Jany Kašpárkové, PhD., z roku 2004 s pětistupňovou hodnotící škálou, jakožto pro nás (z hlediska praktičnosti) nejvhodnějšího nástroje pro danou věkovou skupinu (příloha PI této práce). Žáci jsou na vyplňování dotazníků tohoto typu zvyklí.

Žákům byl dotazník rozdělán v jedné z třídnických hodin, proto byla jeho návratnost velmi vysoká. Vzorek byl tedy sestaven z těch žáků školy, kteří odevzdali vyplněný dotazník (7 dotazníků nebylo vyplněno řádně, proto byly vyřazeny). Na prvním stupni, tedy v primě až v kvartě 108 studentů, na druhém stupni, tedy v kvintě až oktávě 93 studentů (viz následující tabulka):

Tabulka 2: Rozdělení žáků podle počtu a podle pohlaví.

Ročník	Počet studentů	Pohlaví	
		chlapci	dívky
Prima	26	14	12
Sekunda	30	13	17
Tercie	30	15	15
Kvarta	22	9	13
Kvinta	19	4	15
Sexta	27	13	14
Septima	26	14	12
Oktáva	21	10	11
<b>Celkem</b>	<b>201</b>	<b>92</b>	<b>109</b>

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníkové otázky lze kategorizovat do několika dimenzí, přibližně se stejným počtem položek. První jsou otázky, týkající se školy obecně – kategorie celkový vztah a motivace ke škole (ot. č. 1.1- 9.1), druhou skupinou jsou otázky ohledně pedagogů – kategorie kvality a kompetence učitelů (ot. č. 10.1 – 21.1), za třetí to jsou otázky na dodržování pravidel a řádu – kategorie pravidla ve škole a kázeň ve vyučování (ot. č. 22.1 – 30.1), čtvrtou kategorií tvoří otázky třídního kolektivu – kategorie soudržnost třídy jako sociální skupiny (ot. č. 31.1 – 37. 1), poslední otázky jsou materiálního charakteru – kategorie architektonické, estetické a hygienické aspekty (ot. č. 38.1 – 50.1). Při zpracování dotazníku bylo nutno vytipovat tzv. inverzní otázky, a u těchto pak počítat s opačnou hierarchií odpovědí. Jednalo se o otázky č. 4, 12, 20, 22, 215, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 48 a 49.

### 6.3 Vlastní šetření

Dotazníky byly vyhodnocovány ručně, a to tak, že jsem nejprve sestavila tabulku o 201 řádcích, kdy každý z řádků připadl jednomu studentovi, studenti byli rozčleněni do tříd a v poměru k celku do I. a II. stupně. Dále tato tabulka obsahovala 50 sloupců, co sloupec, to dotazníková položka, otázky byly rozděleny tematicky, jak bylo uvedeno výše. Pak byly vypsány jednotlivé údaje z dotazníků pro každého studenta zvlášť do takto připravené tabulky. U každého řádku byl z odpovědí vypočítán aritmetický průměr s ohledem na třídu a kategorii otázek. Takže byly vypočítány aritmetické průměry:

- na prvním stupni u ročníku I. – kategorie 1 – celkový vztah a motivace ke škole,

- kategorie 2 – kvalita a kompetence učitelů,
- kategorie 3 – pravidla ve škole a kázeň ve vyučování,
- kategorie 4 – soudržnost třídy jako sociální skupiny,
- kategorie 5 – architektonické, estetické a hygienické

aspekty, u ročníků II. až IV. pro všech pět kategorií taktéž, na druhém stupni provedeno totéž, a to u ročníků VI. až VIII. Tabulka aritmetických průměrů pro všech osm ročníků rozdělená podle kategorií otázek pak vypadá následovně:

*Tabulka 3: Aritmetické průměry ročníků 1-8 dle kategorií otázek.*

Č. ročníku	Celkový vztah	Kvalita a kompetence	Pravidla a kázeň	Soudržnost třídy	Materiální
1	3,75	3,63	2,76	3,65	3,94
2	3,91	3,69	2,77	3,58	3,84
3	3,80	3,58	2,91	3,55	3,64
4	3,85	3,55	3,87	3,47	3,82
5	3,67	3,67	2,65	3,62	3,69
6	3,58	3,44	2,72	3,47	3,41
7	3,66	3,61	2,50	3,67	3,49
8	3,82	3,67	2,85	3,57	3,67

Zdroj: vlastní zpracování autora

Bylo nutno zjistit celkové aritmetické průměry v rámci I. a II. stupně gymnázia opět s ohledem na výše uvedené kategorie otázek. Tabulka pak vypadá následovně:

*Tabulka 4: Aritmetické průměry pro I. a II. stupeň dle kategorií.*

Stupeň	Celkový vztah	Kvalita a kompetence	Pravidla a kázeň	Soudržnost třídy	Materiální
I.	3,83	3,61	2,83	3,56	3,81
II.	3,67	3,59	2,75	3,43	3,55

Zdroj: vlastní zpracování autora

Pro zpracování dotazníkového šetření, kdy se počítá s aritmetickými průměry, je vhodné použít Studentův t-TEST (Chráška, 2007, s. 122-128) s ohledem na fakt, že data alespoň přibližně splňují požadavek na normalitu a na homogenitu rozptylu. Stále je nutno vycházet z výše uvedených hypotéz, ke kterým se stanoví hypotézy alternativní, viz následující tabulka:

Tabulka 5: Přehled hypotéz.

<b>1</b> <b>H<sub>0</sub></b>	Hodnocení školního klimatu z pohledu žáků se neliší na nižším a vyšším stupni gymnázia.	<b>1</b> <b>H<sub>A</sub></b>	V hodnocení školního klimatu z pohledu žáků na nižším a vyšším stupni gymnázia je statisticky významný rozdíl.
<b>2</b> <b>H<sub>0</sub></b>	V hodnocení školního klimatu z pohledu žáků tercie a kvarty není rozdíl.	<b>2</b> <b>H<sub>A</sub></b>	V hodnocení školního klimatu z pohledu žáků tercie a kvarty je statisticky významný rozdíl.
<b>3</b> <b>H<sub>0</sub></b>	Kvalita výuky a kompetence pedagogů z pohledu žáků je v sekundě vnímána stejně jako v tercii gymnázia.	<b>3</b> <b>H<sub>A</sub></b>	Ve vnímání kvality výuky a kompetence pedagogů z pohledu žáků v sekundě a v tercii existuje statisticky významný rozdíl.
<b>4</b> <b>H<sub>0</sub></b>	Kvalita výuky a kompetence pedagogů z pohledu žáků je v kvintě vnímána stejně jako v sextě gymnázia.	<b>4</b> <b>H<sub>A</sub></b>	Ve vnímání kvality výuky a kompetence pedagogů z pohledu žáků v kvintě a v sextě existuje statisticky významný rozdíl.
<b>5</b> <b>H<sub>0</sub></b>	Mezi vnímáním dodržování pravidel a kázně na prvním a na druhém stupni gymnázia z pohledu žáků není rozdíl.	<b>5</b> <b>H<sub>A</sub></b>	Mezi vnímáním dodržování pravidel a kázně na prvním a na druhém stupni gymnázia z pohledu žáků existuje statisticky významný rozdíl.

Zdroj: vlastní zpracování autora

Tyto statistické hypotézy navazují na věcné hypotézy, které jsou uvedeny výše v této práci. Pro testování platnosti nulové hypotézy 1  $H_0$  byly utvořeny z aritmetických průměrů jednotlivých kategorií dva základní soubory dat  $x_i = \text{I. stupeň}$  a  $x_i^2 = \text{I. stupeň}$  a  $x_j = \text{II. stupeň}$  a  $x_j^2 = \text{II. stupeň}$  gymnázia.

Tabulka 6: Aritmetické průměry pro 1  $H_0$ .

Stupeň	1	Stupeň	2
$x_i$	57,58	$x_j$	55,64
$x_i^2$	211,15	$x_j^2$	197,15

Zdroj: vlastní zpracování autora

Bylo nutno vypočítat aritmetické průměry v obou skupinách ze souborů dat  $x_i, x_i^2$  pro první soubor dat,  $n = 108$  žáků,  $x_j, x_j^2$  pro druhý soubor dat,  $n = 93$  žáků, výsledek  $\bar{x}_A =$

0,65, výsledek  $\bar{x}_B = 0,74$ , výsledek výpočtu rozptylu je  $s^2 = 1,76$ , směrodatná odchylka je  $s = 1,33$  (Chráska, 2007, s. 126).

Následuje výpočet Studentova t-TESTu (Chráska, 2007, s. 126). Výsledek tohoto t-TESTu dle příslušného vzorce je 0,42. Tuto hodnotu je nutno srovnat s kritickou hodnotou Studentova t-TESTu (daná statistickými tabulkami) pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 (= je počítáno s rizikem omylu, tj. s pravděpodobností chybného rozhodnutí u všech hypotéz, menším než 5 %). Tabelovaná hodnota pro počet stupňů volnosti, kdy  $f = 199$ , je 1,972. Vypočtená hodnota je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 1  $H_0$  a odmítáme 1  $H_A$ . Mezi hodnocením školního klimatu z pohledu žáků na nižším a vyšším stupni gymnázia není statisticky významný rozdíl.

Pro výpočet nulové hypotézy 2  $H_0$  byly utvořeny z aritmetických průměrů jednotlivých kategorií dva základní soubory dat  $x_i =$  ročník III. a  $x_i^2 =$  ročník III. a  $x_j =$  ročník IV. a  $x_j^2 =$  ročník IV. gymnázia.

Tabulka 7: Aritmetické průměry pro 2  $H_0$ .

Ročník	III:	Ročník	IV.
$\bar{O} x_i$	3,50	$\bar{O} x_j$	3,51
$\bar{O} x_i^2$	12,38	$\bar{O} x_j^2$	12,46

Zdroj: vlastní zpracování autora

Bylo nutno vypočítat aritmetické průměry v obou skupinách ze souborů dat  $x_i, x_i^2$  pro první soubor dat,  $n = 30$  žáků,  $x_j$  a  $x_j^2$  pro druhý soubor dat,  $n = 22$  žáků, výsledek  $\bar{x}_A = 0,58$ , výsledek  $\bar{x}_B = 0,80$  výsledek výpočtu rozptylu je  $s^2 = 2,00$ , směrodatná odchylka je  $s = 1,41$  (Chráska, 2007, s. 126).

Výsledek tohoto t-TESTu dle příslušného vzorce je 0,57 pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Tabelovaná hodnota pro počet stupňů volnosti, kdy  $f = 50$ , je 2,009. Vypočtená hodnota je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 2  $H_0$  a odmítáme 2  $H_A$ . Mezi hodnocením školního klimatu z pohledu žáků tercie a kvarty není statisticky významný rozdíl.

Pro výpočet nulové hypotézy 3  $H_0$  byly utvořeny z aritmetických průměrů pouze v kategorii podpora a kvalita dva základní soubory dat  $x_i =$  ročník II. a  $x_i^2 =$  ročník II. a  $x_j =$  ročník III. a  $x_j^2 =$  ročník III. gymnázia.

V tomto případě byla pro výpočet použita metoda „součtu čtverců“ (Chráska, 2007, s. 124). I zde bylo nutno vypočítat aritmetické průměry v obou skupinách ze souborů dat  $x_i,$

pro první soubor dat,  $n = 30$  žáků,  $x_j$  pro druhý soubor dat,  $n = 30$  žáků, dále byly počítány rozdíly dle vzorce  $x_{1i} - \bar{x}_i$ , slovně: průměr jednoho žáka minus průměr z průměrů všech žáků v sekundě, a to pro každého žáka zvlášť. Totéž dle vzorce  $x_{1j} - \bar{x}_j$ , pro tercii. Následně byly tyto hodnoty umocněny koeficientem 2 dle vzorce  $(x_{1i} - \bar{x}_i)^2$  a  $(x_{1j} - \bar{x}_j)^2$ , výsledky jsou uvedeny následující tabulce.

Tabulka 8: Aritmetické průměry pro 3 H0.

Ročník	II:	Ročník	III.
$\bar{x}_i$	3,69	$\bar{x}_j$	3,58
$(x_{1i} - \bar{x}_i)^2$	6,138	$(x_{1j} - \bar{x}_j)^2$	5,028

Zdroj: vlastní zpracování autora

Bylo nutno vypočítat směrodatnou odchylku  $s = 0,44$  a rozptyl, tj.  $s^2 = 0,193$ .

Výsledek t-TESTu dle příslušného vzorce je 0,97 pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Tabelovaná hodnota pro počet stupňů volnosti, kdy  $f = 58$ , je 2,0. Vypočtená hodnota je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 3 H0 a odmítáme 3 HA. V tomto případě ve vnímání podpory pedagogů v sekundě a v tercii není statisticky významný rozdíl.

I pro výpočet 4 H0 byla pro výpočet použita metoda „součtu čtverců“ (Chráška, 2007, s. 124). I zde bylo nutno vypočítat aritmetické průměry v obou skupinách ze souborů dat  $x_i$ , pro první soubor dat,  $n = 19$  žáků,  $x_j$  pro druhý soubor dat,  $n = 27$  žáků, dále byly počítány rozdíly dle vzorce  $x_{1i} - \bar{x}_i$ , slovně: průměr jednoho žáka minus průměr z průměrů všech žáků v kvintě, a to pro každého žáka zvlášť. Totéž dle vzorce  $x_{1j} - \bar{x}_j$ , pro sextu. Následně byly tyto hodnoty umocněny koeficientem 2 dle vzorce  $(x_{1i} - \bar{x}_i)^2$  a  $(x_{1j} - \bar{x}_j)^2$ , výsledky jsou uvedeny následující tabulce.

Tabulka 9: Aritmetické průměry pro 4 H0.

Ročník	V.	Ročník	VI.
$\bar{x}_i$	3,67	$\bar{x}_j$	3,44
$(x_{1i} - \bar{x}_i)^2$	1,998	$(x_{1j} - \bar{x}_j)^2$	6,828

Zdroj: vlastní zpracování autora

Bylo nutno vypočítat směrodatnou odchylku  $s = 0,6$  a rozptyl, tj.  $s^2 = 0,356$ .

Výsledek t-TESTu dle příslušného vzorce je 1,27 pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Tabelovaná hodnota pro počet stupňů volnosti, kdy  $f = 44$ , je 2,014. Vypočtená hodnota je

menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 4 H<sub>0</sub> a odmítáme 4 H<sub>A</sub>. V tomto případě ve vnímání podpory pedagogů v kvintě a v sextě není statisticky významný rozdíl.

Pro výpočet nulové hypotézy 5 H<sub>0</sub> byly vytvořeny pouze z aritmetických průměrů v kategorii dodržování pravidel a kázně dva základní soubory dat  $x_i = \text{I. stupeň}$  a  $x_i^2 = \text{I. stupeň}$  a  $x_j = \text{II. stupeň}$  a  $x_j^2 = \text{II. stupeň}$  gymnázia.

Tabulka 10: Aritmetické průměry pro 5 H<sub>0</sub>.

Stupeň	1	Stupeň	2
$\bar{x}_i$	3,83	$\bar{x}_j$	2,75
$\bar{x}_i^2$	8,17	$\bar{x}_j^2$	7,79

Zdroj: vlastní zpracování autora

Bylo nutno vypočítat aritmetické průměry v obou skupinách ze souborů dat  $x_i$ ,  $x_i^2$  pro první soubor dat,  $n = 108$  žáků,  $x_j$  a  $x_j^2$  pro druhý soubor dat,  $n = 93$  žáků, výsledek  $\bar{x}_A = 0,026$ , výsledek  $\bar{x}_B = 0,029$ , výsledek výpočtu rozptylu je  $s^2 = 0,053$ , směrodatná odchylka je  $s = 0,23$  (Chráška, 2007, s. 126).

Následuje výpočet Studentova t-TESTu (Chráška, 2007, s. 126). Výsledek tohoto t-TESTu dle příslušného vzorce je 0,38. Tuto hodnotu je nutno srovnat s kritickou hodnotou Studentova t-TESTu (daná statistickými tabulkami) pro zvolenou hladinu významnosti 0,05. Tabelovaná hodnota pro počet stupňů volnosti, kdy  $f = 199$ , je 1,972. Vypočtená hodnota je menší než hodnota kritická, přijímáme 5 H<sub>0</sub> a odmítáme 5 H<sub>A</sub>. Ve vnímání organizačního klimatu na I. a II. stupni gymnázia není statisticky významný rozdíl.

## 6.4 Interpretace výsledků výzkumu

Při provádění tohoto výzkumného šetření za použití dotazníku, jako výzkumného nástroje, bylo použito metody kvantitativního sběru dat. Výzkum byl prováděn za účelem zjištění, jaké je klima na církevním gymnáziu z pohledu žáků (studentů). K tomuto výzkumu byl formulován jeden hlavní cíl a dílčí cíle, které byly uvedeny v kapitole 6.1 této práce. Při zpracování byl použit Studentův t – test, který je přesnější než test chí – kvadrát. Oprávněnost jeho použití vyplývá z výsledků výzkumu, které dopadly velmi podobně, a případná malá odlišnost by byla v chí – kvadrátu těžko zachytitelná.

Samotná interpretace výsledků práce není jednoduchou záležitostí, neboť se jedná o pohled víceméně globální, bez možnosti rozlišení individualit, dále pak je třeba vzít na zřetel, že

výsledky komentuje pouze jedna osoba, která je, byť ne úmyslně, ovlivněna svým názorem a zkušeností, dále pak nemuselo dojít při vyplňování dotazníků ke zcela pravdivému zodpovězení otázek. Je třeba si uvědomit, že „nemůžeme předpokládat, že by všichni žáci dokázali vnímat všechny dimenze klimatu podobně“ (Čapek, 2010). Výzkumníkovým cílem bylo získat taková data, která by odpovídala co možná nejvěrnějšímu obrazu výpovědí ze strany studentů.

Výzkum pracoval s kategoriemi klimatu ve všeobecné rovině, s vnímáním podpory a kvality, dále pak s tím, jaký mají celkový vztah ke škole, jak posuzují kvalitu výuky a kompetence pedagogů, jak jsou dodržována pravidla a kázeň, jaká je soudržnost třídy a jaké je materiální zabezpečení.

Na popisné úrovni lze vyhodnotit výsledky položených výzkumných otázek takto:

Na výzkumnou otázku, jaké je celkové hodnocení školního klimatu z pohledu žáků lze odpovědět tak, že celkové klima se jeví jako velmi pozitivní, neboť bylo při vyplňování dotazníků vysledováno, že studenti u většiny položených otázek vybrali ze škály odpovědí, které patřily do kategorií „spíše souhlasím“, resp. „naprosto souhlasím“, a to u těch otázek, které hovořily ve prospěch pozitivního náhledu na danou problematiku. V tabulkách je uváděna směrodatná odchylka jako ukazatel toho, jak moc jsou hodnoty rozptýleny či odchýleny od průměru hodnot.

Vyhodnocení výzkumných otázek pro dílčí cíle

Z níže uvedené tabulky vyplývá, že hodnocení klimatu školy z pohledu žáků na vyšším a na nižším stupni gymnázia (DVO1) bylo na obou stupních přibližně stejné. Na prvním stupni vyšel nejlépe celkový vztah ke škole, dále pak materiální zázemí, následovala kvalita výuky a kompetence pedagogů, dále byli žáci spokojeni se soudržností ve třídě a nejhůře dopadlo hodnocení dodržování pravidel a kázně. Na druhém stupni si nejlépe vedl celkový vztah ke škole, následovala kvalita výuky a kompetence učitelů, dále materiální zázemí, soudržnost ve třídě a poslední dodržování pravidel a kázně. Oba stupně se tedy shodly v hodnocení celkového vztahu ke škole, soudržnosti ve třídě a dodržování pravidel a kázně.

*Tabulka 11: Hodnocení klimatu školy na vyšším a nižším stupni gymnázia.*

Stupeň	I. stupeň	II. stupeň
Průměr	3,53	3,40
Směrodatná odchylka	0,36	0,33

Zdroj: vlastní zpracování autora



Z dotazníkového šetření tedy vyplynulo, že celkové klima školy hodnotí lépe nižší stupeň gymnázia. Starší studenti byli často kritičtější k pedagogům a ke kázní ve škole a náročnější ohledně vybavení školy.

Hodnocení školního klimatu školy žáky a tercie a kvarty (DVO2) pak dopadlo následujícím způsobem:

*Tabulka 12: Hodnocení klimatu školy žáky tercie a kvarty.*

Ročník	tercie	kvarta
Průměr	3,50	3,51
Směrodatná odchylka	0,35	0,35

Zdroj: vlastní zpracování autora

I v tomto případě hodnocení klimatu žáky tercie a kvarty bylo zjištěno, že výsledky se drží v průměru kolem hodnoty 3,5. Tercie nejlépe hodnotí celkový vztah ke škole, dále materiální zázemí, následuje kvalita výuky a kompetence pedagogů, soudržnost ve třídě a na posledním místě dodržování pravidel a kázně. Kvarta nejlépe hodnotila celkový vztah ke škole, následovalo materiální zázemí, dále kvalita výuky a kompetence pedagogů, soudržnost ve třídě a na posledním místě dodržování pravidel a kázně. Oba ročníky se shodly ve všech pěti zkoumaných dotazníkových kategoriích.

Hodnocení školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii (DVO3) bylo vyhodnoceno takto:

*Tabulka 13: Hodnocení klimatu školy žáky sekundy a tercie v oblasti kvality a kompetence.*

Ročník	sekunda	tercie
Průměr	3,69	3,58
Směrodatná odchylka	0,42	0,46

Zdroj: vlastní zpracování autora

Kvalitu výuky a kompetence pedagogů hodnotila lépe sekunda, ale rozdíl nebyl tak výrazný. Vzájemná interakce pedagog – student se jeví jako vztahově pozitivní, je pochopitelné, že čím více přibývá učiva, tím větší mají žáci pocit, že jim pedagog nevychází vstříc (horší hodnocení tercie jako vyššího stupně).

Hodnocení školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě (DVO4) bylo vyhodnocená následovně:

*Tabulka 14: Hodnocení klimatu školy žáky kvinty a sexta v oblasti kvality a kompetence.*

Ročník	kvinta	sexta
Průměr	3,67	3,44
Směrodatná odchylka	0,32	0,49

Zdroj: vlastní zpracování autora

Kvalitu výuky a kompetence pedagogů hodnotila lépe kvinta než sexta, ale s větším rozdílem než na prvním stupni mezi sekundou a tercií. I zde platí, čím vyšší ročník, tím větší kritika (sexta).

Jaké je hodnocení školního klimatu v oblasti dodržování pravidel a kázně na nižším a vyšším stupni gymnázia (DVO5) ukazuje následující tabulka:

*Tabulka 15: Hodnocení klimatu školy v oblasti dodržování pravidel a kázně.*

Stupeň	I. stupeň	II. stupeň
Průměr	2,83	2,75
Směrodatná odchylka	0,42	0,45

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dodržování pravidel a kázně hodnotil lépe nižší stupeň gymnázia. Na vyšším stupni je již možnost projevu patologických jevů, studenti jsou ve věku blízkém dospělosti a v této oblasti zpravidla revoltují a vytvářejí si svoje pravidla a zásady.

Analýza výzkumu na popisné úrovni z hlediska dílčích cílů výzkumu:

Výzkum si kladl za dílčí cíl zjistit, zda existuje rozdíl mezi vnímáním klimatu školy na vyšším stupni a na nižším stupni gymnázia. Z výše popsaného lze dovodit, že rozdíl sice existuje, ovšem v nepatrném měřítku. I přesto, že nižší stupeň gymnázia hodnotil celkové klima lépe, neznamená to, že by byli žáci vyššího stupně gymnázia nespokojeni či znechuceni.

Dalším dílčím cílem mělo být zjištěno, zda existuje rozdíl mezi vnímáním klimatu školy z pohledu žáků terciie a kvarty. Zde byly dotazníkové otázky zodpovězeny takřka totožně, oba dva ročníky se shodly na všech zkoumaných kritériích. Takže na prvním stupni u dvou těsných ročníků se rozdíl ve vnímání klimatu školy nepotvrdil.

Dílčím cílem číslo tři bylo zjistit, zda existuje rozdíl mezi vnímáním kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii. Výzkumem bylo prokázáno, že toto kritérium

hodnotí lépe žáci sekundy, rozdíl je nepatrný, čili výzkum nevykazuje známky výrazné odlišnosti mezi dvěma těsnými ročníky na prvním stupni gymnázia.

Dílčím cílem bylo rovněž zjistit, zda existuje rozdíl mezi vnímáním kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě. Jelikož se jedná o vyšší stupeň gymnázia, očekávalo se, že se projeví skokový rozdíl. Toto očekávání se nepotvrdilo, žáci kvinty hodnotí toto kritérium lépe. Výsledek je podobný jako u žáků sekundy a tercie (sice s větším rozdílem), ale globálně stejně.

Posledním dílčím cílem výzkumu bylo zjistit, zda existuje rozdíl mezi vnímáním dodržování pravidel a kázně na nižším a vyšším stupni gymnázia. Výzkum prokázal, že existuje rozdíl mezi vnímáním tohoto kritéria žáky nižšího stupně gymnázia a žáky vyššího stupně gymnázia. Rozdíl není, stejně jako v předchozím, markantní.

#### Analýza výzkumných problémů na vztahové rovině

V prvopočátku bylo stanoveno pět věcných hypotéz a výzkum zkoumal, zda došlo k jejich potvrzení, či nikoli. Přehled o výsledcích, které byly získány z provedeného výzkumu, ukazuje následující tabulka:

*Tabulka 16: Věcné hypotézy a jejich potvrzení.*

Věcná hypotéza	Potvrzeno/nepotvrzeno
<b>Žáci nižšího stupně gymnázia hodnotí klima školy lépe než žáci vyššího stupně gymnázia</b>	nebylo potvrzeno
<b>Žáci tercie hodnotí školní klima lépe než žáci kvarty.</b>	nebylo potvrzeno
<b>Žáci tercie vnímají podporu pedagogů intenzivněji než žáci sekundy.</b>	nebylo potvrzeno
<b>Žáci sexty vnímají podporu pedagogů intenzivněji než žáci kvinty.</b>	nebylo potvrzeno
<b>Žáci vyššího stupně gymnázia hodnotí organizační klima školy lépe než žáci nižšího stupně gymnázia.</b>	nebylo potvrzeno

Zdroj: vlastní zpracování autora

Na vztahové úrovni lze dále vyhodnotit výsledky nadnesených výzkumných problémů a k nim souvztažných hypotéz takto (příslušné výpočty byly provedeny v kapitole 6.3):

Vyhodnocení VP1, zda se liší hodnocení školního klimatu z pohledu žáků na nižším a vyšším stupni gymnázia, dopadlo tak, že vypočtená hodnota Studentova t-testu je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 1 H<sub>0</sub> a odmítáme 1 H<sub>A</sub>, čili *mezi hodnocením školního klimatu z pohledu žáků na nižším a vyšším stupni gymnázia není statisticky významný rozdíl.*

Vyhodnocení VP2, zda se liší hodnocení školního klimatu z pohledu žáků tercie a kvarty dopadlo tak, že vypočtená hodnota Studentova t-testu je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 2 H<sub>0</sub> a odmítáme 2 H<sub>A</sub>, čili *mezi hodnocením školního klimatu z pohledu žáků tercie a kvarty není statisticky významný rozdíl.*

Vyhodnocení VP3, zda se liší hodnocení mezi vnímáním školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii, dopadlo tak, že vypočtená hodnota Studentova t-testu je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 3 H<sub>0</sub> a odmítáme 3 H<sub>A</sub>, čili *mezi vnímáním školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v sekundě a tercii není statisticky významný rozdíl.*

Vyhodnocení VP4, zda se liší hodnocení mezi vnímáním školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě, dopadlo tak, že vypočtená hodnota Studentova t-testu je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 4 H<sub>0</sub> a odmítáme 4 H<sub>A</sub>, čili *mezi vnímáním školního klimatu v oblasti kvality výuky a kompetence pedagogů v kvintě a sextě není statisticky významný rozdíl.*

Vyhodnocení VP5, zda se liší hodnocení dodržování pravidel a kázně na prvním a druhém stupni gymnázia z pohledu žáků, dopadlo tak, že vypočtená hodnota Studentova t-testu je menší než hodnota kritická, tudíž přijímáme 5 H<sub>0</sub> a odmítáme 5 H<sub>A</sub>, čili *mezi hodnocením dodržování pravidel a kázně na prvním a druhém stupni gymnázia není statisticky významný rozdíl.*

#### Analýza jednotlivých dotazníkových položek

Jednotlivé dotazníkové položky jsou pro jednotlivé kategorie otázek na nižším stupni gymnázia rozpracovány v příloze P III (příčemž přesné znění otázek je v příloze PI-dotazník):

Je potěšující, že již v první kategorii – celkový vztah ke škole, se studenti shodli na tom, že se jim škola líbí, že jsou na ni pyšní, že se jim prostředí jeví jako příjemné a férové a že naprosto odmítají představu o studiu na jiné škole, i když ne všichni uvedli, že chodí rádi to této školy.

Druhá kategorie – kvalita výuky a kompetence pedagogů byla studenty hodnocena celkem shodně ve všech dvanácti položkách. Je vidět, že studenti nižšího stupně gymnázia zatím nemají zkušenosti s řešením svých problémů, které by mohli diskutovat s pedagogy. Dále

je zde vidět, že pedagogy hodnotí jako pečlivé a důsledné, vstřícné a ochotné, což je pro ně při jejich pedagogickém působení zajisté velkou pochvalou.

Studenti v kategorii dodržování pravidel a kázně uvedli, že jsou s dodržováním pravidel srozuměni. Školu nevnímají jako přísné zařízení. Co se týká kázně ve vyučování, pak vyplynulo, že studenti hodnotí vyučovací hodiny jako klidné, kde mohou svou studijní práci odvádět v plném soustředění.

Dále pak v kategorii soudržnost ve třídě se studenti shodli na tom, že se setkávají mimo školu, že i když všichni nejsou vzájemně důvěrnými přáteli, tak se spolu dobře snášejí a učitele vnímají jako prvek, který třídní kolektiv stmeluje. Obecně se všichni vzájemně považují za přátele, což je důležité zejména při práci na školních projektech nebo na akcích pořádaných mezi třídami či mezi školami.

Z výsledků kategorie materiální zázemí vyplynulo, že jsou studenti svou školou nadšeni, protože často naplno souhlasili s tím, že škola je udržovaná, čistá, útulná a připadá jim jako bezpečné místo pro jejich školní i mimoškolní aktivity. Studenti se shodli na tom, že největší problém vidí v absenci tělocvičny a jídelny. Co se týče školního vybavení, pak jej studenti nejlépe hodnotili v primě, snad možná proto, že jsou příjemně překvapeni, protože některé základní školy nejsou takto nadstandardně vybaveny, jako hodnocené gymnázium.

Jednotlivé dotazníkové položky jsou pro jednotlivé kategorie otázek na vyšším stupni gymnázia rozpracovány v příloze P IV (příčemž přesné znění otázek je v příloze PI-dotazník):

Kategorie – celkový vztah ke škole, prokázalo se, že studenti mají celkově kladný vztah ke škole, čemuž také nasvědčují odpovědi v tabulce (viz výše). Jak je vidět, vesměs jsou používány odpovědi, které spíše souhlasím s tvrzeními v dotazníku, ani jednou nebyla použita naprosto shazující odpověď, která by velmi negativně reagovala na některou z otázek.

Kategorie kvalita výuky a kompetence pedagogů dopadla velmi dobře, je vidět, že studenti hodnotí kvalitu výuky a kompetence pedagogů skoro na nejlepší úrovni. Jsou zde použity dvě inverzní otázky, ale ani ty studenty nezmátly.

Co se týče kategorie dodržování pravidel a kázně je zřejmé, že studenti jsou s řádem srozuměni, a že jsou ochotni jej dodržovat, i když o nich nemohou spolurozhodovat.

V kategorii soudržnost ve třídě se ukazuje, že studenti kvitují, že ve třídním kolektivu vládou přátelské vztahy, že se rádi setkávají na společných akcích mimo školní prostředí

(v této práci popsáno v kapitole o gymnáziu), dále je vidět, že je pedagogové učí pěstovat a udržovat přátelství.

V kategorii materiální zázemí se všichni studenti shodli na tom, že ve škole chybí tělocvična a jídelna. To jsou nejpálčivější problémy, které škola aktuálně řeší, takže i zde je snaha o nalezení brzkého řešení. Celkově jsou studenti velmi spokojeni se školním zázemím.

## **6.5 Shrnutí provedeného výzkumu**

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda existuje rozdíl mezi vnímáním klimatu školy na vyšším stupni a na nižším stupni gymnázia na základě individuálního pojetí studentů. Z provedeného výzkumu vyplynulo, že ať byla zkoumaná kterákoliv kategorie, nebo dva ročníky na jednom stupni gymnázia vzájemně mezi sebou, nebo dva ročníky napříč stupni gymnázia v některé ze čtyř kategorií, byli studenti ve svém hodnocení vesměs jednotní. Výzkum neprokázal žádnou extrémní odchylku. Výzkumníkovy předpoklady, které byly získány na základě informací o škole, že na gymnáziu vládne klidné a pohodové klima, že jsou studenti maximálně spokojeni, a že pokud se vyskytnou nějaké konflikty, tak pouze banálního typu, byly potvrzeny. V podstatě lze říci, že lze tuto školu doporučit jako zařízení vhodné pro výchovu a vzdělávání dalších schopných a perspektivních mladých lidí.

## ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla zaměřena na získání základního přehledu o tom, co všechno může klima školy ovlivnit, jaké jsou předpoklady k jeho modelaci a jakým způsobem lze dané klima školy zkoumat. Než byla provedena praktická část, bylo možno čerpat z velkého množství literatury, která se tímto tématem poměrně obsáhle zabývala. To umožnilo výzkumníkovi získat tolik potřebný nadhled a také utřídit si informace, které mu byly dosud známy. Práce si rovněž vytýčila praktický cíl, na základě kterého bylo zkoumáno klima školy na konkrétním gymnáziu z pohledu žáků. Výzkum byl proveden na dostatečně velkém vzorku, který byl dostatečně reprezentativní pro vyvození relevantních závěrů. Cíl práce byl tedy splněn.

Důležité je, že tato bakalářská práce neskončí pouze v archivu, ale poslouží zkoumanému gymnáziu jako nástroj pro zpětnou vazbu. Téměř notoriíou je fakt, že klima školy je stavem tvárným, jehož modelací lze docílit vzájemné souhry všech aktérů školního prostředí. Jejich pozitivní přístup se pak bude spolupodílet na utváření komplexního školního obrazu, kterým se škola i nadále bude prezentovat vůči veřejnosti.

Přídátou hodnotou této práce je zachycení konkrétní podoby klimatu školy, kterým lze rovněž odstranit možné příčiny sociálně patologických jevů, respektive k jejich maximálnímu vymýcení. Tuto skutečnost ocení zejména rodiče, jejich postavení vůči škole není zanedbatelné.

Přáním každého ředitele školního zařízení je, aby byli studenti „svou“ školou stále pozitivně motivováni, aby na nich nezanechala nesmazatelné šrámy, a aby na ni nezanevřeli a vzpomínali s úctou a láskou jako spousta jejich předchůdců. V případě Cyrilometodějského gymnázia a mateřské školy v Prostějově tomu tak je již nyní.

**SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY****Monografie:**

- [1] ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010, 325 s. ISBN 9788024727424.
- [2] DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
- [3] FRASER, J. B. *Classroom Environment Instruments: Development, Validity and Applications*. *Learning Environment Research*, 1998. p. 7 – 33.
- [4] GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012, 247 s. ISBN 9788024734729.
- [5] GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. Olomouc: Hanex, 2008, 209 s. ISBN 9788074090103.
- [6] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [7] JEŽEK, Stanislav (ed.). *Sociální klima školy I*. Brno: MSD s. r. o., 2003. ISBN 80-86633-13-6.
- [8] JEŽEK, Stanislav (ed.). *Sociální klima školy II*. Brno: MSD s. r. o., 2004. ISBN 80-86633-29-2.
- [9] JEŽEK, Stanislav (ed.). *Sociální klima školy III*. Brno: MSD s. r. o., 2005. ISBN 80-86633-45-4.
- [10] KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011, 226 s. ISBN 9788024734743.
- [11] MAREŠ Jiří. Intervence ovlivňující psychosociální klima školy. In: *Sociální klima školy III*. sborník příspěvků s podporou GA ČR, č. projektu 406/03/0940. Brno: MSD s. r. o., 2005. s. 4-33. ISBN 80-86633-45-4.
- [12] PETLÁK, Erich. *Klíma školy a klíma triedy*. Bratislava: Iris, c2006, 119 s. ISBN 8089018971.



**Internetové zdroje:**

- [13] Cesta ke kvalitě: Klima školy: Dostupné na: <http://www.nuv.cz/uploads/DVD/html/216.html?mod=reditel>.
- [14] Dokumenty Cyrilometodějského gymnázia a mateřské školy v Prostějově [online], 2010-2015, [cit 28. 2.2015]. Dostupné na: <http://www.cmgpv.cz/dokumenty.php>.
- [15] JEŽEK, S. Sociální klima. e-Pedagogika [online], 2003, [cit 1. 3.2015]. Dostupné na: <http://www.klima.pedagogika.cz/>.
- [16] ŠTEIGROVÁ, G. L. Klima školy má zásadní vliv na to, jak se děti učí. Mediace do škol [online], 2013, [cit 28. 2.2015]. Dostupné na <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/klima-skoly-ma-zasadni-vliv-na-to-jak-se-deti-uci/>.

## SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Vzájemná souvislost prostředí, klimatu a atmosféry	13
Obr. 2. Intervenční zásahy ve škole	17

**SEZNAM TABULEK**

Tab. 1. Schéma vzájemných vztahů	21-22
Tab. 2. Rozdělení žáků podle počtu a podle pohlaví	41
Tab. 3. Aritmetické průměry ročníků 1 – 8 dle kategorií otázek	42
Tab. 4. Aritmetické průměry pro I. a II: stupeň dle kategorií	42
Tab. 5. Přehled hypotéz	43
Tab. 6. Aritmetické průměry pro 1 H0	43
Tab. 7. Aritmetické průměry pro 2 H0	44
Tab. 8. Aritmetické průměry pro 3 H0	45
Tab. 9. Aritmetické průměry pro 4 H0	45
Tab. 10. Aritmetické průměry pro 5 H0	46
Tab. 11. Hodnocení klimatu školy na vyšším a nižším stupni gymnázia	47
Tab. 12. Hodnocení klimatu školy žáky tercie a kvarty	48
Tab. 13. Hodnocení klimatu školy žáky sekundy a tercie v oblasti kvality a kompetence	48
Tab. 14. Hodnocení klimatu školy žáky kvinty a sexty v oblasti kvality a kompetence	49
Tab. 15. Hodnocení klimatu školy v oblasti dodržování pravidel a kázně	49
Tab. 16. Věcné hypotézy a jejich potvrzení	50
Tab. 17. Kategorie „Celkový vztah ke škole“ a nejčastější odpověď – I. stupeň	P III
Tab. 18. Kategorie „Kvalita výuky a kompet. pedagogů a nejčastější odpověď“ - I. st.	P III
Tab. 19. Kategorie „Dodržování pravidel a kázně“ a nejčastější odpověď – I. stupeň	P III
Tab. 20. Kategorie „Soudržnost ve třídě“ a nejčastější odpověď – I. stupeň	P III
Tab. 21. Kategorie „Materiální zázemí“ a nejčastější odpověď – I. stupeň	P III
Tab. 22. Kategorie „Celkový vztah ke škole“ a nejčastější odpověď – II. stupeň	P IV
Tab. 23. Kategorie „Kvalita výuky a kompet. pedagogů a nejčastější odpověď“ – II.st.	P IV
Tab. 24. Kategorie „Dodržování pravidel a kázně“ a nejčastější odpověď – II. stupeň	P IV
Tab. 25. Kategorie „Soudržnost ve třídě“ a nejčastější odpověď – II. stupeň	P IV
Tab. 26. Kategorie „Materiální zázemí“ a nejčastější odpověď – II. stupeň	P IV

## SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník k evaluaci školního klimatu pro studenty

Příloha P II: Informační leták pro studenty CMG

Příloha P III: Výsledky odpovědí v dotazníku – I. stupeň gymnázia

Příloha P IV: Výsledky odpovědí v dotazníku – II. stupeň gymnázia

# PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK K EVALUACI ŠKOLNÍHO KLIMATU PRO STUDENTY

## Dotazník k evaluaci školního klimatu pro studenty

Copyright © PhDr. Jana Kašpárková, Ph.D., 2004

*Reagujte prosím na jednotlivá tvrzení podle toho, do jaké míry s tímto tvrzením souhlasíte. Vybranou odpověď zakroužkujte.*

*U každého tvrzení zakroužkujte pouze jednu odpověď!*

*1 = naprosto nesouhlasím*

*2 = spíše nesouhlasím*

*3 = nemohu posoudit (ani nesouhlasím, ani souhlasím)*

*4 = spíše souhlasím*

*5 = naprosto souhlasím*

Č.p.	Tvrzení	Hodnoticí škála				
1.1	Naše škola se mi líbí.	1	2	3	4	5
2.1	Chodím rád do této školy.	1	2	3	4	5
3.1	Jsem pyšný na naši školu.	1	2	3	4	5
4.1	Raději bych navštěvoval jinou školu.	1	2	3	4	5
5.1	Učitelé mají jasné pedagogické názory.	1	2	3	4	5
6.1	Učitelé své pedagogické názory a záměry vzájemně koordinují mezi sebou.	1	2	3	4	5
7.1	Vedení školy a učitelé společně pracují na vytváření pozitivního obrazu školy v očích veřejnosti.	1	2	3	4	5
8.1	Vedení školy se stará o to, aby učitelé měli jasnou představu o budoucnosti školy.	1	2	3	4	5
9.1	Vedení školy a učitelé usilují o vytváření příjemného a férového prostředí.	1	2	3	4	5
10.1	Učitelé vysvětlují učivo velmi dobře.	1	2	3	4	5
11.1	Učitelé vyučují svoje předměty s nadšením.	1	2	3	4	5
12.1	Učitelé jsou lehkomyšní a nedůslední.	1	2	3	4	5
13.1	Učitelé jsou vstřícní a ochotni studentům pomoci.	1	2	3	4	5
14.1	Učitelé jednají se studenty s respektem.	1	2	3	4	5
15.1	Učitelé studenty povzbuzují, aby se ve vyučování snažili.	1	2	3	4	5
16.1	Učitelé studenty povzbuzují, aby ve vyučování otevřeně diskutovali.	1	2	3	4	5
17.1	Učitelé vedou studenty ke vzájemné spolupráci.	1	2	3	4	5
18.1	Učitelé se o studenty zajímají.	1	2	3	4	5
19.1	Učitelé si udělají pro studenty čas, když něco potřebují.	1	2	3	4	5
20.1	S učiteli je obtížné diskutovat o některých problémech.	1	2	3	4	5
21.1	S našimi učiteli mi dělá učení ve škole radost.	1	2	3	4	5
22.1	Musím ve škole dodržovat příliš mnoho pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5
23.1	Znám pravidla a předpisy ve škole.	1	2	3	4	5
24.1	Ve škole mohou spolurozhodovat při stanovování pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5
25.1	Ve škole vzniká příliš mnoho nových pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5

26.1	Ve škole je vše podřízeno přísnému řádu a disciplíně.	1	2	3	4	5
27.1	Studenti ve třídě neposlouchají, co učitel říká.	1	2	3	4	5
28.1	Ve vyučování často vládne zmatek.	1	2	3	4	5
29.1	Během vyučování je ve třídě většinou hluk.	1	2	3	4	5
30.1	Občas se stane, že si studenti nadávají.	1	2	3	4	5
31.1	Studenti naší třídy se setkávají také mimo školu.	1	2	3	4	5
32.1	Učitelé přispívají k vytváření pěkných vztahů mezi studenty.	1	2	3	4	5
33.1	V naší třídě je každý mým kamarádem.	1	2	3	4	5
34.1	Někteří studenti v naší třídě nejsou mými kamarády.	1	2	3	4	5
35.1	Všichni studenti z naší třídy jsou mi důvěrní přátelé.	1	2	3	4	5
36.1	Všichni studenti se v naší třídě mezi sebou dobře snášejí.	1	2	3	4	5
37.1	Studenti z naší třídy se mají mezi sebou rádi jako přátelé.	1	2	3	4	5
38.1	Naše škola vypadá pěkně.	1	2	3	4	5
39.1	Naše škola je udržována v dobrém stavu.	1	2	3	4	5
40.1	Naše škola je čistá.	1	2	3	4	5
41.1	Naše škola je bezpečné místo.	1	2	3	4	5
42.1	Školní budova je prostorná.	1	2	3	4	5
43.1	Naše škola má dostatek prostor pro posezení, pobyt či odpočinek studentů.	1	2	3	4	5
44.1	Prostory pro posezení, pobyt a odpočinek studentů jsou útulné.	1	2	3	4	5
45.1	Na školním dvoře je dostatek místa pro hry a sport.	1	2	3	4	5
46.1	Tělocvična, dobře vybavena.	1	2	3	4	5
47.1	Toalety jsou hygienické.	1	2	3	4	5
48.1	Ve třídách je často příliš horko nebo příliš chladno.	1	2	3	4	5
49.1	Ve třídách je nevyvětráno.	1	2	3	4	5
50.1	Stoly a židle jsou pohodlné.	1	2	3	4	5
<p><i>Pohlaví:</i>                    <input type="checkbox"/> muž    <input type="checkbox"/> žena</p> <p><i>Moje třída:</i></p> <p><i>Moje výsledky na posledním vysvědčení:</i></p> <p style="padding-left: 40px;"><input type="checkbox"/> prospěl s vyznamenáním</p> <p style="padding-left: 40px;"><input type="checkbox"/> prospěl</p> <p style="padding-left: 40px;"><input type="checkbox"/> neprospěl</p>						

## **PŘÍLOHA P II: INFORMAČNÍ LETÁK PRO STUDENTY CMG**

### **Informační leták pro studenty CMG**

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

**PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM, VÝCHOVNÝM PORADCEM).**

#### **Co je to šikanování?**

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímal si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

#### **Proč bývá člověk šikanován?**

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

#### **Jak se můžeš bránit?**

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvalu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

## PŘÍLOHA P III: VÝSLEDKY ODPOVĚDÍ V DOTAZNÍKU – I. STUPEŇ

Dotazníkové položky 1 – 9

*Tabulka 17: Kategorie „Celkový vztah ke škole“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková otázka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Naše škola se mi líbí	naprosto souhlasím
Chodím rád do této školy	spíše souhlasím
Jsem pyšný na naši školu	naprosto souhlasím
Raději bych navštěvoval jinou školu	naprosto nesouhlasím
Učitelé mají jasné pedagogické názory	spíše souhlasím
Učitelé své pedagogické názory koordinují mezi sebou	nemohu posoudit
Vedení koly a učitelé společně pracují na pozitivním...	naprosto souhlasím
Vedení školy se stará o jasnou představu o budoucnosti	spíše souhlasím
Vedení a učitelé usilují o příjemné a férové prostředí	naprosto souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníkové položky 10 – 21

*Tabulka 18: Kategorie „Kvalita výuky a kompetence pedagogů“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková otázka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Učitelé vysvětlují učivo velmi dobře	spíše souhlasím
Učitelé vyučují svoje předměty s nadšením	spíše souhlasím
Učitelé jsou lehkomyšlní a nedůslední	naprosto nesouhlasím
Učitelé jsou vstřícní a ochotní	naprosto souhlasím
Učitelé jednají se studenty s respektem	spíše souhlasím
Učitelé studenty povzbuzují, aby se snažili	spíše souhlasím
Učitelé studenty povzbuzují, aby diskutovali	spíše souhlasím
Učitelé vedou studenty ke vzájemné spolupráci	spíše souhlasím
Učitelé se o studenty zajímají	spíše souhlasím
Učitelé si udělají pro studenty čas	spíše souhlasím
S učiteli je obtížné diskutovat o problémech	nemohu posoudit
S našimi učiteli mi dělá učení radost	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora



Dotazníková položka 22 – 30

*Tabulka 19: Kategorie „ Dodržování pravidel a kázně“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková položka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Musím ve škole dodržovat příliš mnoho pravidel	spíše souhlasím
Znám pravidla a předpisy	naprosto souhlasím
Ve škole mohu o pravidlech spolurozhodovat	naprosto nesouhlasím
Ve škole vzniká příliš mnoho pravidel a předpisů	nemohu posoudit
Ve škole je vše podřízeno přísnému řádu	nemohu posoudit
Studenti ve třídě neposlouchají, co učitel říká	spíše nesouhlasím
Ve vyučování často vládne zmatek	spíše nesouhlasím
Během vyučování je ve třídě hluk	spíše nesouhlasím
Občas se stane, že si studenti nadávají	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníková položka 31 – 37

*Tabulka 20: Kategorie „ Soudržnost ve třídě“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková položka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Studenti naší třídy se setkávají mimo školu	naprosto souhlasím
Učitelé přispívají k vytváření vztahů mezi studenty	spíše souhlasím
V naší třídě je každý mým kamarádem	spíše souhlasím
Někteří studenti ve třídě nejsou mými kamarády	naprosto souhlasím
Všichni studenti ze třídy jsou mí důvěrní přátelé	naprosto nesouhlasím
Všichni studenti ze třídy se mezi sebou dobře snášejí	spíše souhlasím
Studenti ze třídy se mají mezi sebou rádi jako přátelé	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníková položka 38 – 50

*Tabulka 21: Kategorie „Materiální zázemí“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková položka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Naše škola vypadá pěkně	naprosto souhlasím
Naše škola je udržovaná	naprosto souhlasím
Naše škola je čistá	naprosto souhlasím
Naše škola je bezpečné místo	naprosto souhlasím
Školní budova je prostorná	spíše souhlasím
Naše škola má dostatek prostor pro odpočinek	naprosto souhlasím
Prostory pro odpočinek jsou útulné	naprosto souhlasím
Na školním dvoře je dost místa pro sport	nemohu posoudit
Tělocvična je dobře vybavena	nemohu posoudit
Toalety jsou hygienické	naprosto souhlasím
Ve třídách je často příliš horko/chladno	spíše nesouhlasím
Ve třídách je nevyvětráno	spíše nesouhlasím
Stoly a židle jsou pohodlné	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

## PŘÍLOHA P IV: VÝSLEDKY ODPOVĚDÍ V DOTAZNÍKU – II. STUPEŇ

Dotazníkové položky 1 – 9

*Tabulka 22: Kategorie „Celkový vztah ke škole“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková otázka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Naše škola se mi líbí	naprosto souhlasím
Chodím rád do této školy	spíše souhlasím
Jsem pyšný na naši školu	naprosto souhlasím
Raději bych navštěvoval jinou školu	naprosto nesouhlasím
Učitelé mají jasné pedagogické názory	nemohu posoudit
Učitelé své pedagogické názory koordinují mezi sebou	nemohu posoudit
Vedení koly a učitelé společně pracují na pozitivním...	spíše souhlasím
Vedení školy se stará o jasnou představu o budoucnosti	nemohu posoudit
Vedení a učitelé usilují o příjemné a férové prostředí	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníkové položky 10 – 21

*Tabulka 23: Kategorie „Kvalita výuky a kompetence pedagogů“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková otázka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Učitelé vysvětlují učivo velmi dobře	spíše souhlasím
Učitelé vyučují svoje předměty s nadšením	spíše souhlasím
Učitelé jsou lehkomyšní a nedůslední	spíše nesouhlasím
Učitelé jsou vstřícní a ochotní	spíše souhlasím
Učitelé jednají se studenty s respektem	spíše souhlasím
Učitelé studenty povzbuzují, aby se snažili	spíše souhlasím
Učitelé studenty povzbuzují, aby diskutovali	spíše souhlasím
Učitelé vedou studenty ke vzájemné spolupráci	spíše souhlasím
Učitelé se o studenty zajímají	spíše souhlasím
Učitelé si udělají pro studenty čas	spíše souhlasím
S učiteli je obtížné diskutovat o problémech	spíše nesouhlasím
S našimi učiteli mi dělá učení radost	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníkové položky 22 – 30

*Tabulka 24: Kategorie „Dodržování pravidel a kázně“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková položka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Musím ve škole dodržovat příliš mnoho pravidel	spíše nesouhlasím
Znám pravidla a předpisy	spíše souhlasím
Ve škole mohu o pravidlech spolurozhodovat	spíše nesouhlasím
Ve škole vzniká příliš mnoho pravidel a předpisů	spíše nesouhlasím
Ve škole je vše podřízeno přísnému řádu	nemohu posoudit
Studenti ve třídě neposlouchají, co učitel říká	spíše nesouhlasím
Ve vyučování často vládne zmatek	spíše nesouhlasím
Během vyučování je ve třídě hluk	spíše nesouhlasím
Občas se stane, že si studenti nadávají	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníkové položky 31-37

*Tabulka 25: Kategorie „Soudržnost ve třídě“ a nejčastější odpověď.*

<b>Dotazníková položka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Studenti naší třídy se setkávají mimo školu	naprosto souhlasím
Učitelé přispívají k vytváření vztahů mezi studenty	spíše souhlasím
V naší třídě je každý mým kamarádem	spíše souhlasím
Někteří studenti ve třídě nejsou mými kamarády	spíše nesouhlasím
Všichni studenti ze třídy jsou mí důvěrní přátelé	spíše nesouhlasím
Všichni studenti ze třídy se mezi sebou dobře snášejí	spíše souhlasím
Studenti ze třídy se mají mezi sebou rádi jako přátelé	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora

Dotazníkové položky 38 – 50

Tabulka 26: Kategorie „Materiální zázemí“ a nejčastější odpověď.

<b>Dotazníková položka</b>	<b>nejčastější odpověď</b>
Naše škola vypadá pěkně	naprosto souhlasím
Naše škola je udržovaná	naprosto souhlasím
Naše škola je čistá	naprosto souhlasím
Naše škola je bezpečné místo	naprosto souhlasím
Školní budova je prostorná	spíše nesouhlasím
Naše škola má dostatek prostor pro odpočinek	spíše souhlasím
Prostory pro odpočinek jsou útulné	naprosto souhlasím
Na školním dvoře je dost místa pro sport	spíše nesouhlasím
Tělocvična je dobře vybavena	naprosto nesouhlasím
Toalety jsou hygienické	spíše souhlasím
Ve třídách je často příliš horko/chladno	spíše nesouhlasím
Ve třídách je nevyvětráno	spíše nesouhlasím
Stoly a židle jsou pohodlné	spíše souhlasím

Zdroj: vlastní zpracování autora